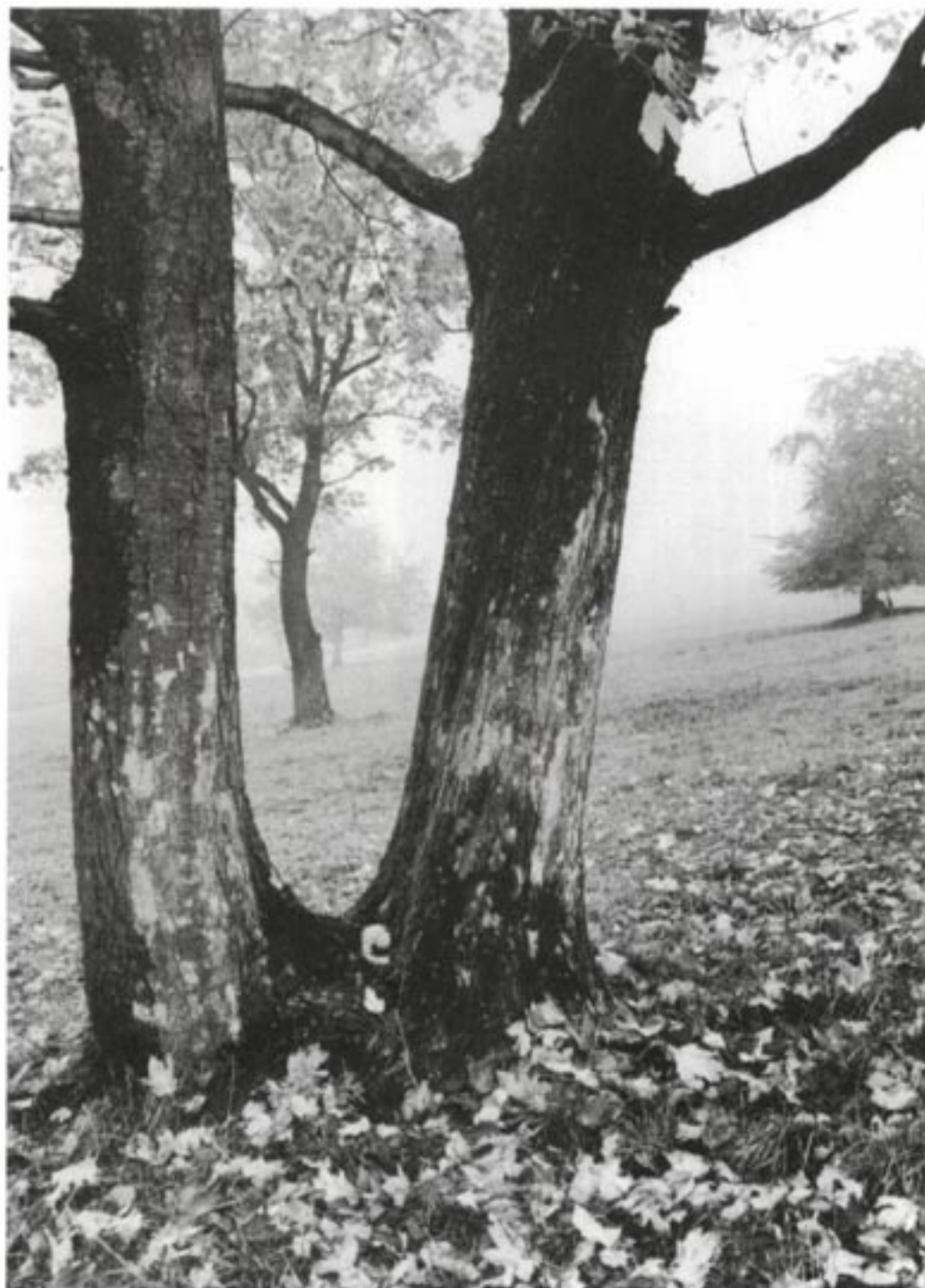

Bílé Karpaty

3/97

Časopis moravsko - slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Rozhovor s manžely Mrkvovými.
- * Tábory v Karpatech.
- * Znáte křížáky?
- * O hliníku.
- * To není možné!

1.	1. Křížák čtyřskvrnný
2.	2. Křížák pruhovaný
na síti se stabilimentem
3.	3. Křížák rákosní
4.	4. Čihající křížák lečný

OBSAH:

Úvodník

Bílé Karpaty jsou příjemná droga 1

Náš rozhovor

S manžely Mrkvovými 2

Akce v Bílých Karpatech

Opět velký zájem o louky 4

Entomologické dny 4

Setkání mykologů 4

Hutě zdárně pokosené 5

Některé z akcí ČSOP Kosenka 5

Setkávání v krajině 6

Recenze knih 6

To není možné! 7

Učíme se od mala

Karpatáček 97 8

Území zázraků 10

Biodožinky 10

Něco z kultury

Proběhly Kopaničářské slavnosti 11

Na brumovském hradě živo 11

Zprávy ze Správy

Já chcu kácat sousedův keř (5) 12

Letní pobytové tábory 13

Setkání strážců 13

O lidových názvech rostlin 14

Z černé kroniky 15

Nové sesuvy po záplavách 15

Znáte...

Křížáky? 16

Co je to...

Územní plán 18

My a životní prostředí

O hliníku 19

Hrady Bílých Karpat

Nový Světlav 20

Výstava

Fauna jihovýchodní Moravy 21

Recepty 21

Pohádka

O tom, proč larvy mravkoivů vyhrabávají jamky 22

Tip na výlet

Bylnice - Javorník 23

Pro chytré děti 24

Bílé Karpaty jsou příjemná droga

Když jsem byl požádán, abych napsal úvodník pro Bílé Karpaty, řekl jsem si - proč právě já, Brňák, jsou tady přece mnohem povolanější, kteří by o Bílých Karpatech mohli psát romány. Nicméně mně to však v mé přirozené mužské ješitnosti potěšilo a současně postavilo i před problém, jak se tohoto úkolu zhostit, aby se to vešlo na jednu stránku.

Tak tedy velmi stručně. Na mé první setkání s Bílými Karpaty se dodnes živě pamatuji i když sahá do hluboké prehistorie mého života. Bylo to začátkem června 1969 ve Velké nad Veličkou. Jako končící student lesnické fakulty a začínající úředník jihomoravské ochrany přírody (tehdy Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody - KSSPOP) jsem se vydal hledat toič čmelákovitý na Zahradě pod Hájem. Tuto orchidej jsem toužil spatřit již od svých 13-ti let, kdy jsem se začal vážněji amatérsky zajímat o botaniku a orchideje. Podařilo se mi to tedy až po dalších 13-ti letech onoho památného 5. června 1969, kdy jsem poprvé spatřil toič čmelákovitý i Bílé Karpaty. Od tohoto dne se datuje můj trvalý osobní kontakt s Bílými Karpaty. Další návštěva o pár dní později směřovala do Radějova a tehdy jsem poprvé oněměl nad nekonečnými pláněmi Vojšických luk a Čertoryjí, kterými jsem procházel jako ve snu s představou rajské krajiny, krajiny bez lidí, silnic, aut, staveb a drátů, ale také bez kukuřičných a řepných lánů. Do nedohledna jen louky s roztroušenými duby a lípami, plné krásných kytek a vzduch prosycen jejich vůní smíšenou s vůní lipového květu.

Krátce po nástupu na středisko jsem v roce 1970 „vyfasoval“

okres Hodonín do své odborné garance, měl jsem tedy na starosti veškeré dění v ochraně přírody na okrese. Poznávání Bílých Karpat mohlo tedy nerušeně pokračovat. Postupně jsem rozšířil svůj akční rádius i na okresy Uherské Hradiště a tehdejší Gottwaldov. Doprava z Brna byla sice kolikrát složitá, když se chtěl člověk dostat třeba na Žitkovou bez služebního auta, ale dnes to není o nic jednodušší, spíše naopak - s omezením autobusových spojů se odlehlé oblasti kopanic v jednom dni těžko zvládnou.

V 70. letech jsem byl rovněž členem týmu, který připravoval Bílé Karpaty k vyhlášení za CHKO, kdy se prováděly terénní průzkumy a zónování celé oblasti. V té době jsem také zpracovával osm návrhů nejvýznamnějších maloplošných území k vyhlášení za přírodní rezervace - Čertoryje-Vojšice, Kútky, Machová, Žerotín, Zahradě pod Hájem, Jazevčí, Búrová a Porážky. Byla to radostná práce, při které jsem poznal dokonale jak terén, tak řadu zajímavých lidí. I přes skutečnost, že tato území byla připravena k vyhlášení od roku 1976, musela si na statut Státní (později Národní) přírodní rezervace ještě 11 let počkat. Proto také bylo značně obtížné obhajovat naše ochránářské zájmy před snahami zemědělců, kteří chtěli z tohoto kraje udělat obilnici Moravy, případně - kvůli maximálním výnosům sena - květnaté orchideově louky silně předávkovávali NPK. S problémy se však to nejcennější podařilo před lidskou chamtivostí uchránit a od roku 1980, kdy byla vyhlášena CHKO to byl již úkol její správy.

Bílým Karpatům zůstávám věrný

Jindřich Šmiták zasvětil Bílým Karpatům již desítky let svého života.

i nadále, i když se nyní moje působení omezuje na sféru čistě soukromou. Shodou okolností akorát v době psaní tohoto úvodníku jsem nucen nedobrovolně ukončit svoji 28-letou „kariéru státního úředníka“ v ochraně přírody. Bílé Karpaty jsou však jako droga, která ze svých osidel nepustí nikoho, kdo ji jednou okusil. Na štěstí je to však droga se závislostí velmi příjemnou a většinou i potřebnou. Tak je to i se mnou, proto je mým přáním, abych se této závislosti nikdy nezbavil a totéž přeji všem, kteří tomu propadli stejně.

Jindřich Šmiták
Brno

S manžely Mrkvovými

V roce 1994 založili zemědělský inženýr František (42) a učitelka mateřské školky Dana (37) Mrkvovi v Radějově „agroturistický“ penzión Roseta s kapacitou 14 lůžek v 6 pokojích s vlastním sociálním zařízením. Postavili ho z chalupy, kterou v roce 1992 koupili. Penzión je - jak vnějšek, tak interiér - pěkně stylově upravený podle návrhu majitelů.

Po 3 letech provozu jsme chtěli vědět, jak je Roseta úspěšná a proč je takovýchto ubytovacích zařízení v naší oblasti tak málo.

Co vás k tomu všemu vedlo?

„Na stáži ve Francii a pak ve Švýcarsku jsem se seznámil s pojmem agroturistika, se zemědělci, kteří mají i čas a prostor pro své návštěvníky. Využívají cestovního ruchu, aby si v zemědělské činnosti trochu přilepšili. Podnikání samozřejmě znamená jakési riziko. Přesto jsme do toho vstoupili, protože cestovní ruch tady v Radějově je, je tu určitý spád kvůli rekreační oblasti Lučina. Asi bych si netroufal toto

postavit třeba v Kněždubě.

My jsme to zkusili a trvalo to zhruba dva roky, než se to pořádně rozběhlo. První klientela byli ti místní, kteří se ze zvědavosti přišli podívat. Ti poznali, že to není typ restaurace, hospody ani klasické vinárny, ale že tam je úplně jiný duch, že to směřuje k takovému sepětí majitele s klientem.

Co konkrétně nabííte klientům navíc kromě toho rosaria?

„Kombinujeme tu pohostění s pěstováním zemědělských produktů na celkem 4,5 ha, které uplatníme v naší kuchyni, a růží, které našim hostům můžeme prezentovat a prodávat. Příklad rok otevřeme rosarium, stálou expozicí kolem 250 sort růží, která bude našim klientům k dispozici na volnou prohlídku. Kolem jsou i různé ovocné stromky a vinohrad s různými tvary révy. V podstatě jsme vsadili na to, že tyto dodatečné prvky sem lidi přitáhnou. Také máme televizi na pokojích s nabídkou tematických video-programů, přes které člověk může prohlédnout krásu tady kolem, dozvědět se něco o etnografii oblasti atd. Dále zapůjčujeme horská kola - velice je lidé využívají. Potom máme plánky s trasami a různými zajímavostmi v regionu a kdyby chtěli na koně, můžeme to domluvit ve Vracově. Kromě toho organizujeme ročně přes deset večerů s cimbálovou muzikou.“

Jaké typy lidí hlavně ubytováváte?

„Přijdou sem na rodinné slavnosti, organizujeme pobyty s tematickým zaměřením. Dále tady probíhají kurzy roubování, pěstování

růží a další, které tu pořádají některé malé firmy. Z těch školení nebo oslav se někteří, kterým se u nás líbilo, pak k nám vrací na kratší či delší pobyty. Takže, většinu zákazníků sem dostaneme bez velkého úsilí.

Do reklamy jsme také vložili nějaké peníze. Máme barevnou skládačku v češtině, němčině, angličtině. Dostali jsme se přes cestovní agentury do různých nabídkových katalogů, ale jejich efekt byl nulový. Až jsme začali

spolupracovat s cestovní kanceláří Thomas Cook z Prahy, přišli touto cestou noví zákazníci. Cook nás zařadil do svých nabídek kvalitních ubytování s podrobnostmi o vybavení, programech apod. - ne jak u ostatních do

nepřehledných seznamů, kde jsme měli pouze dva řádky. Máme i hodně cizinců, jsou to třeba lovci a jinak lidé, kteří sem jezdí jako partneři různých firem. Většinou jsou z Rakouska, Švýcarska, Francie, Švédska, Itálie."

Jak zvládáte jazyky?

„Německy hovoříme dobře, anglicky mluví třináctiletý syn. Jinak se angličtinu učíme, časem se naučíme i italsky. Dále se domluvíme přes latinu, kterou znám z botaniky a z muziky.“

Co vlastně děláte v zimní sezóně?

„Nevidím rozdíl mezi létem a zimou, právě naopak - máme větší návštěvnost na jaro a podzim. V létě člověk utrací spíše na dovolených, na koupališti apod., takže penzióň máme o prázdninách využitý hlavně rodinami.“

Jak jste to zvládal první roky finančně?

„Dostali jsme návratnou půjčku z Ministerstva zemědělství, ale až poté, co jsme to všechno měli postavené. Takže jsme to všechno stavěli z úvěrů Komerční banky. Pak jsme museli splatit úvěry, což jsme nemohli z příjmů z penzióňu. K tomu byla nezbytná zase zemědělská část činnosti.“

Lze konstatovat, že máte docela úspěšný podnik. V čem spočívá váš úspěch?

Budova radějovské Rosety láká k návštěvě

„Jeden z důvodů úspěchu je asi naším hlavním posláním: vyhovět našim klientům. Když přes den očkuji růže, může někdo ze zájmu přijít na dvě, tři hodiny. V tom případě si udělám čas a vykládám, jak se ta práce dělá. Pak navrhnu, abychom se večer sešli u pohárku separé u krbu a povykládáme si třeba o problémech jeho zahrádky a podobně. Takže tady není v žádném případě nějaké sterility prostředí mezi námi a klienty. Proto to také nechceme moc rozšiřovat. O každém člověku chceme vědět, každé přání musíme být schopni s hostem řešit. Při větším počtu klientů by to nešlo.“

Další důvod spočívá v rodině. Máme jednu mladou kuchařku, která už je s námi rostlá a zbytek personálu je rodina. Moje sestra se střídá s kuchařkou, manželka a její synovec obsluhují. Moje neteř pomáhá v kuchyni, další neteř pomáhá při odborné práci na poli a synovec je další zaměstnanec pro mechanizaci a opravářskou práci.“

Proč si myslíte, že není těchto kvalitních tu-

ristických zařízení v Bílých Karpatech více?

„To, co vlastně děláme, poskytovat nadstandardní služby, to nese hodně volného času. A to by asi spousta lidí nechtěla, být s hosty pořád. I když to nemusí být na úkor rodiny. Dalším lidem, kteří by také něco takového chtěli postavit, by se to snad také líbilo. Je to však náročné. Postavit, rozjet, udržet. Nicméně se divím, že to třeba nikdo neudělá ve Velké nebo u Strání. Nemusel by to být tak velký penzióň, ale aby lidé měli aspoň možnost takového výděleku a pracovní příležitosti. A klidně bychom mohli dohazovat klientelu, kterou už nemůžeme ubytovat.“

Pořád vypadáte usměvavý, neunavený, v pohodě. Jak to děláte? Nemáte někdy dost ze všech vašich klientů?

„Neustále se setkáváme s nesmírně zajímavými lidmi, z Taiwanu, Austrálie. Nevím země, které by tady ještě nebyly. A že jsou skutečně spokojeni, protože oni cítí to naše uctění, naši snahu maximálně zpříjemnit jejich pobyt, i když jde pouze o přespání, z toho máme velkou radost.“

Jan W. Jongepier

Opět velký zájem o louky

Stejně jako v předchozích letech, projevil se i letos od května do července velký zájem o květnaté bělokarpatské louky.

Na prohlídku sem přišli nejen zájemci tuzemští, ale i cizinci. Kromě místních zájemců - tříd z několika škol a učitelů v rámci přírodovědných kurzů, zde strávili

týden členové British Ecological Society, kteří si Bílé Karpaty a další zajímavé biotopy v okolí prohlédli po přírodovědecké stránce. Měli velký zájem i o historii zdejších luk, problematiku způsob jejich údržby. Úspěchem se neminul ani večer ve vinném sklepě s cimbalovou muzikou.

Jednodenních exkurzí byla spousta, mimo jiné pro pražské ekology, kroměřížské lesníky a brněnské pracovníky státní meliorační správy. Nelze vynechat ani týdenní kontrolu Bílých Karpat inspektory životního prostředí z celé republiky, jejíž součástí byla terénní šetření s odborným výkladem. Dále se tomuto území věnovali odborníci z oblasti hmyzu a hub z Čech i Slovenska. Zprávy z jejich víkendů jsou uvedeny níže.

Jan W. Jongepier

Entomologické dny

Přírodovědný klub v Uherském Hradišti se společně se Správou CHKO Bílé Karpaty ujal organizace letošních Entomologických dnů.

Česká společnost entomologická při Akademii věd ČR soustředí dnes ve svých řadách okolo tisíce profesionálních i amatérských přírodovědců, specializovaných na studium hmyzu a pavoukocvů. Společnost byla založena již v roce 1904 a za dobu své existence zorganizovala celou řadu významných odborných akcí. Mimo jiné více než dvě desítky tzv.

Entomologických dnů, tedy několikadenních společných exkurzí zaměřených na praktický výzkum hmyzu v přírodě a na výměnu zkušeností přímo v terénu.

Od 5. do 8. června 1997 poznávalo více než 50 entomologů významné biotopy Bílých Karpat od Radějova až po vrchol Javořiny. Součástí programu byla i celodenní exkurze do oblasti vátých písků u Rohatce. Cílem akce bylo ukázat entomologům bohatství a význam našeho regionu a přispět k prohloubení znalostí zdejší fauny bezobratlých živočichů.

Účastníci akce nejpozději do konce tohoto roku zašlou na Správu CHKO Bílé Karpaty svá pozorování a výsledky. Tyto údaje budou zaneseny do databáze fauny Bílých Karpat.

Většina z účastníků akce byla v Bílých Karpatech poprvé a mnozí z nich přislíbili svou odbornou pomoc a spolupráci při průzkumu bělokarpatské fauny i do budoucna.

Pavel Bezděčka

Setkání mykologů

V předposledním víkendu (20. - 22.) června se přišlo do jižní části Bílých Karpat podívat 18 českých a 13 slovenských mykologů - houbařů.

Termín tohoto 5. jarního setkání byl bohužel velmi nepříznivý, neboť houby skoro ještě žádné nerostly. Obvyčejné lupenaté houby byly nalezeny hlavně v prostoru uby-

tování (Čertův mlýn, Lučina), kolem cest a na jedné pastvině u Kněždubu. V lesích kolem Velké Javořiny, které byly prolézány celou sobotu, byla úroda zdrcující: pár hnojníků, sem tam nějaké holubinky nebo špičky. I pro odborníky na dřevokazné houby bylo sotva co vidět. Nicméně je možné, že i z tohoto

malého výběru vyjdou po bližším určení nějaké zajímavosti pro vědu. K jídlu však byly uloveny hříby pouze tři.

Jan W. Jongepier

Hutě zdárně pokosené

Doslova na poslední chvíli se podařilo základnímu článku Hnutí Brontosaurus Mařatice získat nezbytné peníze na uspořádání tábora v PR Hutě na Žitkové. Kromě Správy CHKO Bílé Karpaty patří díky Městskému úřadu v Uherském Hradišti, firmám Tradek Union, EKO-UH, autodopravě Sona a několika menším přispěvatelům.

Třicet účastníků z Čech, Moravy, Slovenska i Rakouska se tak mohlo již poosmé sjet do této rezervace a pomoci usilovnou nezištnou prací na její obnově. Kosili seno, hrabali trávu, klučili náletové dřeviny. Na pokosení

rezervace se podíleli i pracovníci ZO ČSOP Vlčnov. Ani organizátorům se nevyhnuły starosti s obědy pro účastníky. Účastníci tábora letos hlídali i ovce, které výhledově mohou pomoci s údržbou zdejších luk. Botanikové pak budou sledovat, jak pastva ovlivní druhové složení. Také se podařilo značnou část sklizeného sena odvézt mimo lokalitu. V tom všem ochotně pomohli místní zemědělec Zdeněk Koudela a Milan Drgáč z Informačního střediska pro rozvoj Moravských Kopanic. Letošní ročník byl poznamenán mnohými problémy. Hned co pod kosami lehla poslední stébla, spustil se několikadenní déšť

a tábor byleva-kuován do seníku pana Kročila. Další tábor se přesunul na Hutě na dokončení prací, zůstali rovněž mnozí účastníci prvního turnusu, kteří se kvůli záplavám nedostali do svých domovů. Odměnou za snahu všech zúčastněných bylo, že letos po několika letech opět vykvetl ohrožený hořeček žlutavý.

Michal Hájek
Hluk

Některé z akcí ZO ČSOP Kosenka

V měsíci červenci byl na Valašskokloboucku uskutečněn 10-ti denní program pro členy Venkovského hnutí křesťanské mládeže z francouzské Bretaně a mládež ze Slovenska. Spo-

lupraci rozvíjíme už tři roky a tomu odpovídal i náročný program. Všichni se zúčastnili práce v chráněných územích Javorůvky a Dobšena, besedy s místním křesťanským společenstvím na kloboucké faře, terénní pochůzky, exkurzí u místních zemědělců apod. Vyzkoušeli jsme si i valašské kroje a odezpívali jsme i pěknou řádku valašských, moravských, ale i slovenských a bretaňských písniček. Naši hosté již velmi dobře vědí, proč chrání i rozvíjí kulturní identitu svého kraje jako jeden z předpokladů místního rozvoje, což je inspirací i pro nás. Závěr pobytu patřil pozvání našich hostů do rodin v obci Poteč a společnému kulturnímu večeru v této obci. Jsme přesvědčení, že taková setkání přispívají nejen k místnímu

rozvoji, ale jak říkají i naši bretaňští přátelé naplňují i další velký společný cíl. Tvořit nejen Evropu společného hospodaření a politiky ale především Evropu srdcí.

Letos v mimořádně obtížných podmínkách probíhalo kosení karpatských luk a odborný program jejich obnovy zajišťovaný na Valašskokloboucku. Přes nepříznivé klimatické, ekonomické i společenské okolnosti péče o chráněná území se rozvíjí a snažíme se hledat i nové hospodářské formy spolupráce v regionu s vlastníky, obcemi a také obtížně se transformujícími zemědělci. Při kosení a zajišťování sena nám již tradičně pomáhají i děti ze souběžných táborů.

Miroslav Janík
Valašské Klobouky

V letošním létě se v našem kraji konalo od června do srpna pět mezinárodních čtrnáctidenních táborů pod názvem "Setkávání v krajině", organizované Společností pro trvale udržitelný život (STUŽ) ve spolupráci se Sdružením pro mezinárodní výměny a turistiku mládeže (INEX).

Zahranční studenti na staveništi dětského hřiště

Setkávání v krajině

Ve čtyřech obcích - Starém Hrozenkově (dva turnusy), Malé Vrbce, Kněždubě a Poteči - se setkala kolem padesáti studentů biologie, ekologie, sociálních věd, architektury a umění. Účastníci, kteří přijeli z 11 evropských zemí, z Kanady, USA, dokonce i z Arménie, Japonska a Thajska tu společně pracovali.

V rámci práce pro obce byl ve Starém Hrozenkově upravován areál pro Kopaničářské slavnosti, v Malé Vrbce se opravovalo koupaliště, v Kněždubě bylo postaveno dětské hřiště. Jinak byly prováděny úpravy veřejné zeleně, drobné opravy veřejných ploch a budov (plochy návsí,

hřbitova, místní školy či školky ap.). Kromě toho se účastníci táborů setkali se zástupci obcí a státní správy, místními spolky, zemědělci a jinými občany. Seznámili se s historií vývoje krajiny a osídlení, s místní tradiční výrobou a hospodařením, s rozvojovými programy a plány.

Čtrnáct dní uběhlo jako voda a studenti se rozjeli s novými zážitky a zkušenostmi zpět domů.

V příštích letech se počítá opět s těmito mezinárodními akcemi, na které jsou zváni i mladí tuzemští účastníci.

Vít Hrdoušek
Správa CHKO Bílé Karpaty

Recenze knih

J. Jeník a kolektiv: Biosférické rezervace České republiky - příroda a lidé pod záštitou UNESCO. Vydal: Český národní komitét programu UNESCO Člověk a biosféra - MAB. 160 stran.

V říjnu loňského roku byla CHKO Bílé Karpaty vyhlášena biosférickou rezervací UNESCO. Co je to biosférická rezervace a jak vypadají naše české BR, to je nyní možné se dovědět z pěkně provedené barevné brožury, která se dostala na svět v březnu tohoto roku. Kniha není veřejně distribuována, Správa CHKO však může vyhovět odborným institucím a větším knihovnám zasláním separátu (pouze část Bílé Karpaty), příp. celé publikace.

Po 12-ti stránkovém úvodu o programu UNESCO Člověk a biosféra obecně je pak každé BR vě-

nováno 24 stran textu a ilustrací, v pořadí Bílé Karpaty, Krkonoše, Křivoklátsko, Pálava, Šumava, Třeboňsko.

Část o Bílých Karpatech poskytuje různé údaje nejen o květeně a živočišcích, ale i o historii, údržbě krajiny, výzkumu, folklóru a rekreaci. Popis přírodních poměrů je rozdělen na květnaté louky a lesní porosty, zapomenuté nejsou ani zahrady, pole, sady a lidská

sídla.

Texty jsou spíše na úrovni odborné, obrázky většinou velmi kvalitní, mapky však příliš hrubě zpracovány. Celkově bohužel působí grafika neklidně, stránky jsou přeplněné jak textem, tak obrázky, i když boční texty a ilustrace jsou samy o sobě dobrým nápadem. Další vadou je používání příliš tenkých písmen pro hlavní text, které zatěžuje pohodlné čtení - je třeba pořádné světlo.

Ve srovnání s další větší publikací o Bílých Karpatech, Chráněná krajinná oblast Biele/Bílé Karpaty (Kuča, Májský, Kopeček, Jongepierová) je tato publikace stručnější a hlavně po stránce zoologické aktualizována. Chybí však samozřejmě údaje slovenské. Přínosem této knihy jsou informace v bočních sloupcích, kde jsou mimo jiné umístěny seznamy chráněných druhů rostlin, živočichů a všech 52 rezervací na území Bílých Karpat.

Jan W. Jongepier

To není možné!

Příroda Bílých Karpat je opravdu překrásná. Patří k ní mnoho druhů rostlin velmi vzácných, a to, co sem našel já, tak to patří k těm kriticky ohroženým rostlinám.

Dne 1. dubna 1996 sem nastoupil na civilní službu v ČSOP KOSENKA ve Valašských Kloboukách. A tým to všecko začalo, protože na Den Země 22. dubna sme se dali do řeči s mojí šéfkou Miroslavou Janíkovou na téma ohrožené rostliny a hlavně orchideje.

Už dřív sem věděl, že na zdejších lukách rostou vstavače, ale jak to vypadá a o jejich životě sem nevěděl nic. Až na Kosence sem sa dozvěděl o složitých vztazích (mykorrhiza, klíčení a jiné). A dále sem si půjčil knihu Orchideje naší přírody. Tam bylo všechno pro můj začátek s orchidejama.

Zanedlouho sem u nás na potéčských lukách postupně našel prstnatec bezový, prstnatec májový a vemeník dvoulistý. V Kloboukách dále mně ukázali vstavač kukačku, vstavač mužský, hlavinku horskou, pětiprstku, bradáček, hlístník hnízdák a vstavač osmahlý. Tak sem sa pomalu dostával hlouběji ke znalostem o těchto klenotech, ať už literaturou nebo živým příkladem. V zimě sem používal literaturu a studoval sem hlavně ať ty vzácnější orchideje (stře-

vičník pantoflíček, tořič, švihlík, měkčička).

Po zimě sme sa dostali zase do terénu na lúky, nachystat jich na kosení, tak sem už zas navštěvoval ty orchidejovité lokality. Ale už na začátku června sme začali kosit ty méně kvalitní plochy. 12. června 1997 sme asi tak do 11 hodin sékli a potom sme šli já a můj spolupracovník Radek vytyčit novou kontrolní plochu na sledování výskytu rostlin. Vytyčené to bylo za chvíli.

Poslední věc co sem dělal, bylo to, že sem smotával za chůze pásmo a cosi mňa plesklo v trávě do očí. Zastavil sem sa, přiskočil sem k tomu a pověděl sem: "Tonení možné, tonení možné!" Byly tam dva tořiče vedle sebe. Ale nebyl sem si jistý o jaký druh jde. V ten moment sa mně začal plést čmelák ze včelů, jak vůbec vypadá. Tak sem hned zavolał na Radka, o kterém sem věděl, že to určitě nezná. Zeptal sem sa ho, co vidí, když sa podívá na ten květ tořiča. Pověděl, že čmeláka.

Po této odpovědi sem došel k názoru, že je to tořič čmelákovitý. Nebyl sem si však jistý, jestli o tom na Kosence víja, tak sem z toho nedělal žádnou slávu. Ale ten den bylo vedení na bělo-karpatské konferenci v Mikušovicích, tak sem mosel počkat až na další den. Ten den sem sa enom usmíval, ale nikom sem nic nepověděl. Furt sem na to myslel, vzpomínal, jestli negdo sa už o tořičovi zmiňoval, ale nic sem si nemohl vzpomenout. Dlouho sem nemohl doma usnout, ale jedno mně bylo jasné, jak o tom na Kosence nevíja, tak je to velký objev.

Tořič čmelákovitý

Druhý den sem sa nemohl dočkat, až přijedú. Ale jak dojele, tak sem sa zeptal, která je nejvzácnější orchidej v přírodní rezervaci Bílé Potoky. Řekli, že možná okrotice červená. Řekl sem, že mám něco vzácnějšího, a to tořiča čmelákovitého. Hned sme sa tam jeli podívat a bylo to tak, jak sem pravil.

Všecko je to velká shoda náhod. Nevím, kolik let sa kosíja Bílé Potoky, ale kdyby nebylo toho kosení, tak sem ho tam určitě nenašel. Takže děkuju ČSOP KOSENKA a příznivcům a všem, co sa podíleli na kosení přírodní rezervace Bílé Potoky.

Ale mosím přiznat, že ten tořič je asi podle mňa jedna z nejkrásnějších orchidejí, už sem měl na něho záľusk. Ta neobvyklá podobnost květů na některý ten hmyz, tak to sem ještě nikdy neviděl u žádné rostliny, je to učiněná krása.

Týmto objevem sa můj zájem o orchideje a i o celou oblast CHKO Bílé Karpaty nadále zvyšuje. Začínám si uvědomovat, kde žiju a jak. To bude taková moja životní vzpomínka na nalezený klenot jižního Valašska a severu Bílých Karpat a také na moju civilní službu. Nelituju tých 18 měsíců. Šel bych eště minimálně dvakrát znova.

S Bohem

**Pavel Masar
Poteč**

Karpatáček 97

aneb

*Když na tábor, tak jedině na kopec
(nejsou tam záplavy)*

Již třetím rokem se nad Súchovskými Mlýny uskutečnil tábor pořádaný Českým svazem ochránců přírody Bílé Karpaty. V čem se liší tento dětský tábor od jiných? Snahou táborů Karpatáček je přiblížit dětem pobýtem v přírodě ekologické souvislosti, naučit je rozeznávat rostliny a živočichy, nechat je vnímat krásu přírody a porozumět jí.

Základ tvořili děti z kroužku Karpatáček, který působí v Uherském Brodě pod vedením Libora Nováčka a Marie Černé. Letos se přihlásilo 20 dětí, o které se staralo 5 vedoucích. Děti byly rozděleny do tří družinek: Blíženci, Prcci a Eskymáci. Vše-

chny družinky se snažily zvítězit. A opravdu - jejich výkony byly velmi vyrovnané. Všichni účastníci tábora doufali, že letošní počasí prvních dvou týdnů prázdnin bude příznivější než v loňském roce. Vskutku. Hned první dny nám počasí přálo

a mohli jsme se jít vykoupat ke splavu na Veličce. Koupání jsme spojily se zkoumáním života v tekoucích vodách. Děti si nalovily spoustu obyvatel vodního prostředí a s pomocí vedoucích je určovaly. Badatelské štěstí se na nás usmálo - našli jsme sviečku raka říčního a dokonce několik milimetrů malého ráčka, několik druhů chrostků, pijavici koňskou (byla obrovská), blešivce a mládě uřovky obojkové. Rozmanitost života objevili i suchozemští badatelé. Na pozorování hmyzu používali krabičkové lupy*, díky kterým je možné sledovat živočichy, aniž bychom jim ublížili. Díky dobrému počasí se rozpoutaly velké boje o bobříky - ten, kdo splnil určitý úkol, získal symbol bobra. Děti prokázaly svou obratnost při bobříkovi mrštnosti, který byl natolik obtížný, že s jeho zdoláním měli problémy i ostřílení borci. Velké vrásky na čele nám dělal bobřík mlčení - jen to zkuste 18 hodin mlčet! Nejobtížnější hrou z celého tábora byly dva orientační běhy, kde děti prokázaly znalosti orientace v neznámém terénu pomocí buzoly, určovaly názvy obcí v krajině, ručkovaly přes kaňon potoka... Také samozřejmě vyplňovaly otázky na stanovištích. V druhé polovině tábora začalo pršet. A přšelo a přšelo. Někdy i lilo. Vykopali jsme járky okolo tábora, takže nám na louce pod táborem tekla voda. Všem dětem se to však líbilo, čvachtaly se, pouštěly si lodičky... až jednoho dne přišli do tábora rodiče a řekli nám o povodních v údolí Moravy. Vůbec jsme o katastrofálních

záplavách nevěděli. Velkým zážitkem bylo brodění rozvodněné Veličky (povodeň strhla mostky) a následná chůze na boso až do tábora. Na závěr

Nejmladší účastnice tábora při plnění bobříka mlčení

tábora se konal tradiční karneval s táborákem. Do posledního dne nebylo rozhodnuto o vítězné družince. Nakonec v dramatické soutěži na chůdách zvítězili Prcci. Ovšem obdiv za výdrž v tak mimořádně deštivých podmínkách si zaslouží všichni účastníci letošního Karpatáčku.

Krabičková lupa na pozorování hmyzu

Několik námětů z táborových her

Čichovka

K této hře jsme použily skleničky od dětské výživy, která byla předcházejícího dne na svačinu. Sklenice jsme naplnili různými pochutinami, které mají charakteristickou vůni. Například paprika, kmín, majoránka, pepř, hřebíček, skořice (kofení jsme zalili horkou vodou), cibule, česnek, zubní pasta, a také třeba víno, voda, petrolej. Děti se snažily poznat co nejvíce vůni. Nezapomenutelné bylo odhalení skořice jako "jabka ze žemlovky".

Umíš naslouchat?

Tentokrát děti nepoznávaly vůně, ale zvuky. Pro lepší soustředění všichni zavřeli oči a naslouchaly. Roztodivné zvuky se dají velmi snadno vyrobit. Např. zapalování sirky, trhání papíru, lámání kletí, smích, otevírání láhve, zatlukání hřebíku, budík, atd. Úkolem bylo opět poznat co nejvíce zvuků.

Špión

Cílem hry bylo naučit děti pracovat s dalekohledem. V různých vzdálenostech od jednoho místa byly umístěny tabulky s nápisy. Úkolem družinek bylo tyto nápisy přečíst. Situace byla ztížena umístěním některých nápisů obráceně.

Jde o hodné - o bobřika zručnosti!

Vypalování keramiky v přírodě

Používáme keramickou hlinu, pokud ji však nemáme, může se použít i jílovitá hlína, např. z břehu potoka. Děti si vymodelují různé předměty jako korálky, zvířátka, hrníčky, talířky... Výrobky se nechají vysušit na slunci.

Vyhloubíme jámu (velká podle množství výrobků), vyložíme ji po okrajích kameny a kletím, vyskládáme výrobky a přeložíme vrstvou kletí a dřeva. Důležitý je silný kolík - komín, který držíme během zaplňování jámy až do dodělení kopule pece. Ta se dělá z hlíny, kterou uplácáme na dřevo. Při kladení dřeva je důležité v jednom místě dávat kletí, kterým se pec zapálí. Po vychladnutí pece (někdy trvá déle než 1 den) nastává malý svátek - vybírání výrobků.

Období deště jsme trávili při petrolejce a zpěvnících

* krabičkové lupy si můžete zakoupit na VIS Bílé Karpaty, Bartolomějské nám. 47, Veselí n. Mor., tel. 0631-322545.

Radka Nekardová, Josef Dufek
VIS Bílé Karpaty

Akcí pro děti není nikdy dost

5. června 1997 proběhla ve Valašských Kloboukách soutěž pro žáky 4. a 5. tříd "Z lavic do přírody".

Zúčastnilo se 7 družstev z okolních škol a radost z vítězství si odneslo družstvo Víků ze základní školy Nedašov. Pro všechny žáky, ale i učitele, byl připraven další zábavný i poučný program.

Není to dnes vůbec tak snadné nalézt ještě takové, kteří chápou, že nejen profesionalita, ale prostá občanská účast mohou být někdy mnohem podnětnějším a úspěšnějším motorem společenských procesů, třeba i v oblasti výchovy nastupujících generací.

Miroslav Janík
Valašské Klobouky

Území zázraků

Lipový vrch je místem dalekých výhledů. Nad hustou, nepropustnou mlhovou bělobou, v níž tiše dospává poslední sny Vlárský průsmyk, se vypínají temné siluety protějších hřebenů. Čistě nebe je až na dvě výjimky monotónně, velebně modravé. Nad hlavou jasně září poslední velká hvězda a tam daleko naproti, za mlhou a horizonty, znamená nového dne, zázračně znovuzrození symbolu života - slunce. Zatím vlastně jen jeho předzvěst v podobě oranžové záře s šedavou, nijak výrazně ohraničenou čmouhou, jak ve skicáku stopa nedbalého, rozmáchlého tahu malířova štětce. Kraj tichý, bez života. Začínají se barvit javory, zatímco duby a buky jsou povětšinou ještě sytě zelené. Noční mrazík se třpytivým jíním je zatím nepoznamenal. Nestihl. Ale za pár dnů

Podzim je cítit každým krokem, každým pohledem. Přichází den. Pastevci pod Ostrou horou vyhánějí stádo ovcí z košáru. Ostrý, pronikavý hlas psů přilétá po vlnách mlh nad průsmykem až sem na hřeben, pod koruny prastarých buků a lip.

Je čas návratů, čas cesty z oázy klidu, samoty a průzračné viditelnosti do údolí, k vlahé řece. Kraj okolo cesty je poltý sluncem. Stříbrné pastviny, ledové jinovatky, s doteky paprsků tmavnou. Nekonečná cesta začíná být monotónní mozaikou šedi

kamení. Myšlenky se vrací zpět, ke vzácným prchavým okamžikům, kdy není tma ani světlo, noc ani den, kdy se ve zlomcích věčnosti zastavuje čas a v něm přicházejí stezkami kapitální jeleni s vášní milovat i zabíjet.

Uprostřed kamenů zastavují na chvíli k odpočinku. Pohled do svahu po pravé ruce oči zaujal. Čtvercová louka, ohraničená vzrostlými porosty a na horizontu lemovaná vápencovými skalisky se stává čarovným jevištěm. Slunce sem přichází korunou rozložitého dubu, filtrované mléčně bílou mlhou ve zlatých paprscích. Jejich vějíř padá na pažit, dotýká se ho něžně a pak klouže po stříbrných, jíním skřehnutých listech horských trav. Led pozvolna taje a na listech je čistá voda, perly rosy, drahokamy. Každá z krůpějí zasažená hřejivým dotekem rozkládá světlo ve spektrum barev duhy. Palouk neskutečně září jejími světlými, třpytivými se mezi tisíci růžově fialových květů ocúnů. V symbióze jiskřivých světél a květů občas zasažený žlutý list javoru ze skalisk dokresluje atmosféru podzimu. Neznatelný vánek snáší k vlahému mechovému koberci další a další zlato korun javorů a občas sem zaneše z černé rokle chlad-

ného potoka drsné, výhružné zatroubení jelena.

Hodiny, dny a noci hledání krásy jsou korunovány skromným vítězstvím. Tu prostou radost nelze popsat, ale má jedno, jen jediné jméno. Území zázraků! Tisíce zářících vláken babího léta, koupajících se rozkošně v rose a slunci je imaginární sen. Sen na několik pomíjivých záchvěvů času, sen teď tolik pravdivý.

Půjdu sem zítra s fotoaparát, určitě přijdu se svítáním.

Přišel jsem a hledal marně. Louka je dnes docela všední, bez krůpějí rosy, bez nitek babího léta. Oblouha hrozivě šedá s fialově rudou kopulí na východě. Mrazivý mistrál rve nemilosrdně k zemi poslední listy javorů. Ty tiše letí a smutně šeptají o bílé zimě a závějech sněhu, o strádání zvěře, o nekonečných, tak krutě lhostejných ledových horských pláních bez života. Stromy v porývech větru sténají. V okamžicích, kdy vítr ustává, je slyšet hlas Vlár, řeky. Její proudy zpívají o snu jménem Území zázraků, snu teď už navždy ztraceném

Antonín Kostka

Biodožínky

Již páté celostátní Biodožínky, den otevřených dveří na ekofarmě, se tentokrát budou konat v Bílých Karpatech a to v obci Starý Hrozenkov v neděli 7. září, od 8.00 hodin.

Biodožínky organizuje svaz producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO (ČR) a EKOTREND (SR) ve spolupráci s obcí Starý Hrozenkov a ekologickými zemědělci z Bílých Karpat.

Kromě ekologického zemědělství a biopotravin bude akce zaměřena na prezentaci údržby

kulturní krajiny a ochranu přírody, na místní tradice. Nebude chybět ani bohaté občerstvení a ochutnávka bioproduktů a biojarmark.

Na dožínky jsou zvaní spotřebitelé, kteří mají zájem "ochutnat ten rozdíl", prodejci biopotravin, místní obyvatelé.

Proběhly Kopaničářské slavnosti

Řečeno klasikem: tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným.

Ikdyž se povodňové hrůzy nedotkly v plné své síle oblasti moravsko-slovenského pomezí, bohužel poznamenaly i tradiční, letos už 37. Kopaničářské slavnosti ve Starém Hrozenkově. Ty se konaly ve dnech 11. -13. 7. 1997 a byly zahájeny v pátek v podvečerních hodinách tradičním setkáním u Lípy bratrství. Ve večerních hodinách se pak konalo v kulturním domě ve Starém Hrozenkově divadelní vystoupení „Ženské oddelenie“ - hra Radošínskeho naivného divadla v podání divadelního souboru Dívok pri OcÚ Horná Streda.

V sobotu 12. července odpoledne začalo pršet, naštěstí déšť brzy ustal a přírodní amfiteátr se začal pomalu naplňovat. Přítomným divákům se postupně představila dechová hudba, taneční skupiny, folklorní soubory. Přivítali jsme

mezi sebou i hosty ze Španělska - Dolcainers.

Hlavní večerní blok „obstarala“ brněnská Moravěnka doplněná hosty - Petrem Novotným, Josefem Náhlovským a strýčkem Grilem z Kyjova. Ohlášená Jiřina Bohdalová se omluvila a snad ji uvidíme při nějaké další příležitosti. Celý večer byl zakončen překrásným ohňostrojem, po něm pak následovala lidová veselice. Sobotní setkání bratrských národů Čechů a Slováků se vydařilo, počasí vydrželo a tak tisíce přítomných lidí odcházelo až za ranního kuropění určitě spokojeni. Jedinou „vadou na kráse“ bylo dosti špatné ozvučení, které se nejvíce projevilo při koncertu Moravěnky.

A určitě k nejlepší náladě nepřispěly ani zprávy o povodňové apokalypse, která vlastně celý program Kopaničářských slavností poněkud narušila nepřítomností některých souborů

a především zástupců okresního města.

Pan starosta pořádající obce Starý Hrozenkov Milan Vaculík ve svém krátkém úvodním projevu nezapomněl vzpomenout i na postižené oblasti a řekl, že výtěžek z těchto slavností bude poskytnut právě na pomoc těmto oblastem.

V neděli pak program slavností pokračoval slavnostní mší svatou v kostele Narození Panny Marie ve Starém Hrozenkově a odpoledne a večer se mohli příznivci folklóru opět setkat v přírodním amfiteátru, kde opět k poslechu i tanci hrály dechové hudby a řada souborů.

A tak 37. ročník Kopaničářských slavností nakonec proběhl i přes nepřízeň počasí dobře a všichni se těšíme na další setkání, které potvrdí dobré vzájemné vztahy mezi oběma republikami.

Božena Gajdová

Na brumovském hradě živo

Tři zajímavé akce uspořádala Nadace rozvoje kulturního a duchovního života mládeže na brumovském hradě.

3. května 1997 se hrálo na nádvoří hradu na obrovské šachovnici finále šachového turnaje Hradní věž o Pohár kněžny mariánů s živými figurkami. Vlastní turnaj proběhl v budově ZŠ Brumov za účasti žáků okolních základních škol, ale třeba i vzdálenějších Napajedel a Zubří. Vítězem turnaje se stal Václav Raška z Brumova před Martinem

Šejstalem ze Zubří. V rámci doprovodného programu vystoupila šermířská skupina a mládež ze Slušovic v tanečním a divadelním představení.

28. června proběhl 2. ročník hudebního festivalu Hradní tóny. Tohoto festivalu na téma "Zpíváme o duchovních hodnotách" se zúčastnilo 16 soutěžících v kategoriích děti a mládež a podkategoriích sólo, duo a hudební skupina. Součástí programu bylo i vystoupení mládežnické cimbálové muziky Důbrava z Va-

lašských Klobouk, amatérských kouzelníků a závěrečná diskotéka.

12. července se uskutečnilo zábavné a hravé odpoledne Hradní hrátky. Na podkladu historických událostí brumovského hradu a města Brumova proběhla celá řada her a soutěží pro radost a zábavu jak dětí, tak i pořadatelů, např. jízda na zpěném koni brumovského purkrabího Smila z Přerova do Brumova, rozvoz "piva" na trafikách a další.

Antonín Kostka

Já chcu ...

Kácet sousedův keř (5)

Správa CHKO Bílé Karpaty
det. prac. Podzámčí 860, Brumov - Bylnice:

Žádám zdvořile, Správu CHKO Bílé Karpaty, det. prac. Podzámčí 860, Brumov - Bylnice: poskytnutí informace, případně rozhodnutí k vykácení keře.

Vlastní RD (chalupu), Sidonie č.p. 45, která v SV exp. hraničí s pozemkem, par. číslo 5498/26. Majitelem pozemku p. Mach Adolf, Sidonie č.p. 46. Asi v půll zastavěné plochy v základech mého RD (chalupy), vyrůstá "Bez černý - Sambucus nigra L.", jedná se o světlostní keř, běžná složka křovisek.

Před 6ti lety, žila jeho maminka, požádal jsem je, že keř dokud je ještě malý vykáčím (odstráním). Bylo mi řečeno, že nic se odstraňovat nebude a vstup na jejich pozemek mám zakázáný.

Keř se rozrůstá do výšky 4-5 m, jeho plocha a vlhkost kořenů narušuje základy, pak výhony (větve), při větru odírají zdivo mého RD (chalupy). V loňském únoru, požádal jsem p. Macha, aby mi dovolil tento keř odstranit. Nepochodil jsem a bylo mi řečeno s velkým údivem: "Jestli si uvědomuji, že žijeme v CHKO B.K. a na každý takový strom musí být povolení Vašeho pracoviště". Letos v době vegetačního klidu, jsem znovu požádal souseda o skácení keře, řekl, že keř mu nepřekáží a vstup na jeho pozemek mi nedovolí, keř, že vykáčí až sám posoudí nutnost odstranění keře.

Správa CHKO BK, Brumov, 14.7.1997
Čj.: BK/0347/1997, vyřizuje: Kostka

Věc: Vykácení keře - informace

Dne 30.6.1997 jste podal na Správu CHKO Bílé Karpaty, jako orgán státní ochrany přírody příslušný podle § 78, odst. 2 zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon") žádost poskytnutí informace, příp. vydání rozhodnutí (souhlasu) k pokácení 1 ks keře bezu černého rostoucího na pozemku p.č.2498/26 v k.ú. Sidonie na hranici s Vaší nemovitostí č.p. 45.

Na základě Vašeho podání, skutečností v něm uvedených a znalostí místa samého nemůže Správa CHKO Bílé Karpaty pravomocně rozhodnout, a to zejména z těchto důvodů:

Z pošty jsme vybrali jeden dopis, který otiškujeme v plném rozsahu a k němu přikládáme naši odpověď. Abychom nenarušili dobré sousedské vztahy v naší krásné pohraniční Sidonii, dovolili jsme si pouze změnit jména vlastníků domů č.p. 45 a 46.

Antonín Kostka

Nerad bych narušil naše dobré sousedské vztahy. Vzhledem k jeho vysoké inteligenci a vzdělání, obecná a vys. pol. VUML.

Občanský zákoník: 11-12 (94 §127, odst. 3) nesmysl dnešní vlády. Já jsem debil, že toto nemůžu pochopit. Pracovník na Měst. Úřadě s vysokoškolským vzděláním je pro něj froc. (Normální člověk by řekl, vemte sekeru a vykácejte).

"Proto Vás žádám o posouzení, aby mohl být keř odstraněn".

Já plně využiji, uvedeného OZ. §127, odst. 3 jak mých povinnostech, tak v právu. Případně i dodatku tohoto čtení uvedeného OZ. z roku 1995.

Po obdržení Vámi tohoto dopisu, zastavím se na Vašem pracovišti. Budu moc rád, když pane A. Kostko celou záležitost posoudíte na místě samém, s tím, že dovoz a odvoz zajistím sám. Případně nechte vzkaz u Vaší p. sekretářky, kdy budete mít čas navštívit naši krásnou Sidonku, já pro Vás přijedu. V případě zamítnutí mého požadavku, požádám Měst. Úřad stav. odbor o povolení bourání RD /chalupy/, aby se keř mohl rozrůstat a soused si mohl pod keřem zakládat hnojiště.

Předem děkuji
Pavel Kropáček v.r.

V Sidonii 24.6.1997
Kropáček Pavel, Sidonie 45
763 34 Brumov 3

1. Dle § 8, odst. 2 vyhlášky MŽP ČR č. 395/1992 Sb. se povolení ke kácení dřevin mimo les nevyžaduje pro souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m².
 2. Dle § 8, odst. 3 citované vyhlášky žádost o povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les podává vlastník pozemku či nájemce se souhlasem vlastníka pozemku, na kterém dřeviny rostou.
 3. U dřevin rostoucích na hranicích pozemků je vždy nezbytný souhlas obou spoluvlastníků.
- Navrhujeme Vám, abyste se pokusil se sousedem na dalším postupu ve věci sporného keře korektně dohodnout. V případě nemožnosti oboustranné přijatelné dohody se obraťte se žádostí o řešení na správní odbor MěÚ v Brumově - Bylnici.

S pozdravem

PhDr. Petr Dolejský v.r.
vedoucí S CHKO BK

Letní pobytové tábory

Poslední dobou se zvyšuje počet nejrůznějších společenských organizací obracejících se na Správu CHKO Bílé Karpaty se žádostí o povolení letního pobytového tábora na území CHKO. Žádosti přicházejí po celý rok, většina žadatelů se na nás však obrací těsně před termínem zahájení tábora. Pouze ti nejsvědomitější žádají brzy, často již koncem tohoročních prázdnin. Proto, zdánlivě brzy, podáváme už v tomto čísle základní informace o procesu povolování táborů v CHKO Bílé Karpaty.

V žádostech o povolení tábora jsme zpravidla vybízení, abychom doporučili vhodné lokality k umístění tábora, případně vytypované pozemky žadatelům pronajali. Správa CHKO však není provozovatelem táborů ani vlastníkem pozemků a proto žadatelům nemůžeme vyhovět. Na druhé straně chápeme výchovný význam letních pobytových táborů zaměřených na poznávání a ochranu přírody. Z těchto důvodů jsme zpracovali následující zásady pro povolování pobytových táborů na území naší CHKO:

- 1) Pobytové tábory budou jen

výjimečně povolovány v prvních a druhých ochranných zónách CHKO.

- 2) Žadatel musí sám vytypovat místo, které by mu pro umístění tábora vyhovovalo. Aby nedošlo k rozporu s prvním bodem má žadatel možnost kdykoli v úřední dny (pondělí a středa) navštívit pracoviště Správy CHKO a zde se informovat o zonaci vytypovaných lokalit.

- 3) Následně podaná žádost o povolení umístění tábora na území CHKO musí obsahovat:

- lokalizaci včetně parcelního čísla dotčeného pozemku
- písemný souhlas vlastníka pozemku s umístěním a provozem tábora
- situační náčrt místa
- tematické zaměření tábora (rekreační, pracovní, skaut. aj.)
- celkový počet osob
- termín konání
- seznam drobných staveb a zařízení, které je nutno pro provoz tábora vybudovat
- termín postavení a termín zrušení tábora
- způsob využití místních vodních zdrojů a toků
- způsob likvidace odpadů
- podpis právně odpovědného zástupce žadající organizace.

Mimo to je vhodné, aby žádost obsahovala také nabídku brigádnických hodin věnovaných péči o okolní přírodu. Jedná se o vhodnou součást ekologické výchovy účastníků tábora a navíc o náhradu za ekologickou újmu způsobenou na lokalitě provozem tábora. Upřednostněny budou pracovní (brigádnické) tábory s hlavní náplní zaměřenou na údržbu maloplošných zvláště chráněných území. **Tyto zásady se od roku 1998 budou týkat i táborů, které již mají v Bílých Karpatech svou tradici.**

Z uvedených zásad vyplývá, že zájemci o provozování pobytového tábora by měli s organizačním zajištěním tábora začít se značným předstihem, nejpozději počátkem nového kalendářního roku. Jsme přesvědčeni, že naše podmínky jsou splnitelné a že přesně vymezují povinnosti provozovatele tábora ve vztahu k ochraně přírody a k vlastníkům pozemků.

Pavel Bezděčka

Setkání strážců

Území naší Chráněné krajinné oblasti hlídají nejen zaměstnanci Správy CHKO, ale i dobrovolníci.

Tito tzv. strážci a zpravodajové mají oficiální průkaz a strážci mají právo zjišťovat totožnost osob, ukládat a vybírat blokové pokuty, pozastavit rušivou činnost aj. Strážcem se stane ten, který byl nejméně dva roky zpravodajem a složí kvalifikační zkoušku. V Bílých Karpatech je strážců a zpravodajů celkem 40. Obvykle se tito dobrovolní pra-

covníci scházejí dvakrát do roka. V pondělí 19. května se na pracovišti Správy CHKO ve Veselí nad Moravou uskutečnilo první letošní setkání, na kterém se sešlo celkem čtrnáct z nich.

Vedoucí Správy Petr Dolejský seznámil přítomné se změnami, které byly od 1. ledna tohoto roku provedeny. Dále byly seznámeny s letos schválenými projekty v rámci Programu péče o krajinu a celkovou situaci v údržbě lučních porostů. Vedoucí požádal strážce, aby se letos hlavně soustředili na

kácení stromů, zásahy v rezervacích, výstavbu, chemické postřiky, dále na "nešetné" zásahy v našich lesích.

Ze strany strážců zněly požadavky na pořádné mapy, zákon č. 114 a příslušnou vyhlášku, informace o plánovaných zásazích v lesích. Také bylo diskutováno solení silnic, pokutování, používání lesních a jiných neveřejných cest. Další setkání bude na podzim během víkendu, aby byl i čas na terénní vycházku.

Jan W. Jongepier

O lidových názvech rostlin

Dovolte mi představit etnobotaniku, obor, který u nás není příliš rozšířený a spíše se jen okrajově prolíná etnografií a botanikou. Etnobotanika zkoumá vztah rostlin k lidovým tradicím a k lidové kultuře, zabývá se praktickým využitím rostlin, léčitelstvím, historií kulturních a planých rostlin a taktéž lidovými názvy rostlin. Zde dovolte pozastavení.

Rozlišujeme jména odborná (ta jsou vytvořena zpravidla z latinských a řeckých slov a mají celosvětovou platnost), jména národní, zanesená do spisovného jazyka, a lidové názvy rostlin, v z n i k a j í c í spontánně z lidské fantazie. Tyto lidové názvy podléhají zákonům pří-

rody. Mají svou oblast rozšíření, buď velkou, v níž se svou podobou trochu odchylojí, či omezenou na jednu obec nebo jen jednu usedlost. Tak se na různých místech moravských Karpat nazývá pcháč zelinný štrbak, štrbák, ščrbák, koštrbal apod. Naopak se na Žitkové setkáme s názvy, které bychom jinde hledali jen obtížně („mjačjak“ = řebříček, „baborúši“ = šalvěj, „bobíneč“ = černohlávek, „hladzipička“ = suchopýr).

Mnohé lidové názvy rostlin mají pravděpodobně vztah ke stěhování lidí, a tak lze v pohóřích Karpat vystopovat zajímavé jevy. Překvapí nás, že líska nebo žabník, české národní názvy, jsou na Ukrajině lidovými názvy těch samých rostlin. Mnohé moravské lidové názvy rostlin jsou zase podobné nebo shodné se slovenskými národními názvy (hrab, nezabúdka, železník).

Některé lidové názvy jsou široce rozšířené a buď se všude týkají

jednoho druhu nebo rodu rostliny („pléška“ = smetánka) a nebo pojmenovávají různé rostliny („víčí ocas“ = hadinec nebo víčí bob, „stařečkovy gatě“ = brslen nebo ostrožka stračka).

Jiné názvy jsou pomístní, tak jedna rostlina může být pojmenována desítkami lidových názvů. Nejtypičtějším příkladem je třezaika, která má kromě „celokřesanského“ pojmenování „krev svatého Jana“ (respektive „krev svatého Ivana“) desítky lidových názvů.

Někdy je název rostliny shodný s názvem místní tratě, kde se hojně vyskytuje a jen těžko lze říci, zdali byla rostlina pojmenována podle místa nebo tomu bylo naopak. Kavýl tenkolistý je tráva, která tvořila rozsáhlé porosty na Miliových loukách mezi Hlukem a Blatničkou a je v těchto obcích nazývána „Miliové pěří“.

Je známé a zřetelné, že naši předkové vytvářeli lidové názvy rostlin různými způsoby: podle míst, kde rostlina roste („močiarník“ - pro pryskyřník na Vyškovci, který zde hojně kvete u obecního úřadu), podle vzhledu, tvaru a barvy význačných částí rostliny („koláčky“ = sléz), chuti („sladký kořen“ = osladič), doby květu („jesienka“ = ocún), možného použití („ochvatová zelina“ = tužebník), skutečných i domnělých vztahů k zvířectvu („kobyļa mjata“ = máta dlouholistá, „zaječí zelé“ = šfavel).

Z duševních pocitů a tužeb vznikly půvabné lidové názvy jako „pánbíčkovy ručičky“ (= bika) či „mužská láska“ (= jehlice trnitá). Národní a odborné názvy rostlin sestávají ze dvou jmen - rodového a druhového. Na první pohled by se mohlo zdát, že to je odlišuje od lidových názvů. To však zcela neplatí. Lidový název „oreší“ obecně označuje bobovitou rostlinu a jednotlivé druhy jsou pojmenované už dvouslovně („zelené oreší“, „modré oreší“). Obrovská rozmanitost lidových názvů rostlin způsobuje, že se

jen těžko vybíraly národní názvy. U nás se botanikům podařilo vnést do českého jazyka opravdu národní pojmenování rostlin. V jiných zemích tomu tak není. Mnoho národních názvů pocházejících z latiny má i blízká slovenština (cyklámen, kortúza, soldanelka, scila).

Čeština latinské názvy za své nepřijímala, avšak v jednom případě obohatila odbornou terminologii. Vědecký název rodu svída, *Swida*, pochází z jazyka českého, a to přičiněním botanika Opize.

Mizí kultura, která dala vznik půvabným a mnohotvárným lidovým názvům rostlin. Mizí kultura, která v moravských Karpatech zásadně ovlivnila rostlinstvo a složení rostlinných společenstev a přičinila se rozhodující měrou o vznik nádherných karpatských květnatých luk. Tyto louky jsou proto památkou nejen přírodní, ale i kulturní a jejich záchrana by měla být se záchranou místní kultury úzce spjata.

Michal Hájek
Hluk

Z černé kroniky

V Bílých Karpatech je k vidění mnoho krásných míst, jež jsou v mnohých případech z hlediska botanické skladby evropským unikátem. Jedním z nich je, či lépe řečeno byla, i PP Záhumenice v katastrálním území Strání.

Jde o lokalitu mimořádně cennou, a to hlavně díky kriticky ohroženému druhu hrachoru panonskému, který se zde vyskytuje na jediném místě v ČR. Protože Správa CHKO má na tomto území mimořádný zájem, zprostředkovala zemědělskému

subjektu hospodařícímu na tomto pozemku v minulém roce dotaci ze Státního fondu životního prostředí ČR ve výši 600.000,- Kč. Lokalita byla celá vyčištěna a zdálo by se, že bude zachráněn zase jeden kousek krásné bělokarpatké přírody.

Jaké však bylo naše překvapení, když jsme tady letos v červnu našli místo vzácných druhů rostlin jen totálně zdevastovanou louku na níž se podepsala intenzivní pastva dobytka, která byla mimochodem v tomto území zakázána!

Nejenže tu byl zcela stržen travní dm, totálně zlikvidován mokřad a

z mnoha druhů chráněných rostlin zbyl jen jeden jediný exemplář, ale někomu evidentně vadily i informační tabule označující přírodní památku, takže je pro jistotu vyvrátil.

Přestože plán péče pro toto území byl projednán se všemi dotčenými subjekty, zdá se, že ho mnozí považují za naprosto nepodstatný kus papíru.

Komu se tento "husarský kousek" podařil, to už je předmětem šetření policie ČR. Faktem ale zůstávají vysoké škody na přírodě, které dosahují výše přes 1 milion Kč. Mimo to přišla vniveč nemalá částka státní finanční podpory, spousta lidské práce a času. A přitom stačilo tak málo - ochota ke spolupráci.

Eliška Bittnerová
Správa CHKO Bílé Karpaty

Nové sesuvy po záplavách

Vydatné červencové deště, které způsobily zaplavení desítek okresů naší republiky, se velice negativně projeví i v Bílých Karpatech.

Na řadě míst, od Nedašova až po Sudoměřice, rozvodněné potoky zničily lávky i mosty, strhly dlouhé úseky břehů a vyvrátily množství stromů v břehových porostech. Přivaly bahna, kamení a rostlinného materiálu na mnoha místech ucpaly silniční propustě, například pod Javořinou v lokalitě "U zabitého žida". V Javořině se zase potoky přelily přes cesty a ohrožily blízké rodinné domy a hospodářství.

Na řadě míst došlo i k půdním sesuvům. Největší z nich postihl známou lyžařskou sjezdovku Myšačka na Mikulčině vrchu.

V noci z 9. na 10. července se ve střední části svahu utrhlo několik tisíc tun půdy a kamení. Pravidelně ve stejný okamžik se vytvořily dva vedle sebe ležící sesuvy o šířce 15 - 20 m a hloubce okolo 3 m. Po zhruba stometrovém skluzu se oba sesuvy spojily v

jeden a jejich ničivá síla vyhloubila ohromnou jámu o průměru okolo 12 m a hloubce 5 - 6 m. Jáma se na spodním okraji otevřela a kalový proud vody, bahna a kamení proletěl až ke spodní stanici lanovky. Cestou ze země vyval a odhodil dvě studniční skruže a obnažil zatrubnění uložené v dolní části sjezdovky. Po té proud minul spodní stanici lanovky a pod ní utrhl část svahu.

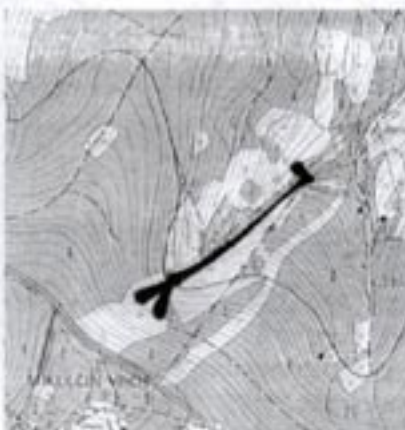
Nově vzniklý zlom má výši kolem 8 m. Po levé straně této rokle došlo k dalšímu sesuvu několika set kubiků půdy. Následně vodní přivaly vytvořily v sesuvech i ve splaveném kuželi několik menších i větších vodotečí s řadou kaskád a meandrů. Velké množství sesuté půdy bylo odneseno až do Krátkovského potoka.

Hlavní příčinou sesuvu byly přivalové srážky, sklon svahu a flyšové podloží. Sesuvy jsou v karpatském flyši běžné a odjakživa se podílely na formování krajinného reliéfu. Otázkou však zůstává, nakolik se na sesuvu podílely také úpravy profilu sjezdovky provedené před lety lyžařským oddělem. V každém případě je

situace na Myšačce velice vážná. Sjezdovka je nepoužitelná a navíc hrozí další sesouvání svahu.

Celou situaci musí posoudit znalec na problematiku sesuvů. Dne 15. července proběhlo místní šetření, kterého se společně s pracovníky Správy CHKO účastnili také zástupci Lyžařského oddělu Uh. Brod a stavebního úřadu ve Starém Hrozenkově. O postupu řešení této problematické situace a o stavu Myšačky budeme čtenáře informovat v dalším čísle časopisu.

Pavel Bezděčka

Křížáky?

K podzimní přírodě patří neodmyslitelně typické pavoučí sítě napnuté mezi stromy, nad zurčícími potoky nebo před okny našich domovů. Proto je čas povědět si něco o jejich stavitelích.

Kruhová síť křížáka obecného

V naší republice bylo dosud zjištěno 787 druhů pavouků. Klasické kruhové pavučiny u nás však buduje méně než 60 druhů pavouků ze tří čeledí. Patří k nim čelistnatky (*Tetragnathidae*), kterých u nás žije 18 druhů. Mají zpravidla úzký protáhlý zadeček a mohutné čelisti (chelicery). V klidu kladou přední páry dlouhých noh před sebe čímž ještě zdůrazňují svůj podlouhlý tvar. Malíčkovou, kruhovou a vodorovně položenou síť buduje i velmi vzácný

Detail křížáka obecného

zástupce čeledi *Uloboridae* pojmenovaný *Uloborus walckenaerius*, zjištěný u nás teprve v roce 1996 na vátých píscích u Bzence. Jeho tělo nese spoustu bělavých šupinek, pro které jej nelze zaměnit s žádným jiným naším pavoukem.

Typické kruhové pavučiny, které se často stávají náladovým motivem fotografií a filmů, budují křížáci, tedy příslušníci čeledi křížákovitých (*Araneidae*). Zatímco na celém světě je dnes známo více než dva a půl tisíce druhů křížákovitých, u nás bylo zjištěno dosud jen 38 druhů. Nejznámějším z nich je křížák obecný se zřetelným křížem na zadečku. Koncem léta najdeme tohoto křížáka všude ve městech i ve volné přírodě. Na stejných biotopech však žijí i další velice podobné druhy velkých křížáků se světlými skvrnami na zadečku uspořádanými do podoby kříže. Nejpodobnější je hojný křížák mramorový. Správné rozlišení obou druhů často komplikuje úplná absence křížových skvrn a barevná variabilita pavouků.

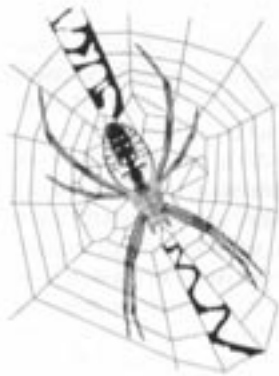
Ne všichni naši křížáci však nosí na těle kříž. Velice oblíbené jsou i pruhy. Mohou být příčné, jako u žlutočerně zbarveného křížáka pruhozaného,

Křížák temnostní

žijícího na loukách a kolem potoků. Nebo podélné, jaké nosí mohutný křížák pobřežní. Někteří křížáci však dali přednost kruhovým skvrnám. Na mokřích loukách a březích vod se můžete setkat s velkým křížákem čtyřskvrnným se čtyřmi bílými skvrnami na skořicově zbarveném zadečku. Někteří křížáci vsadili spíše na nenápadné zbarvení. Například šedohnědý křížák podkorní žijící téměř všude pod odlupující se kůrou stromů či plotových latěk a nebo tmavě červenohnědý křížák temnostní, žijící v hlubokých sklepeních a v jeskyních.

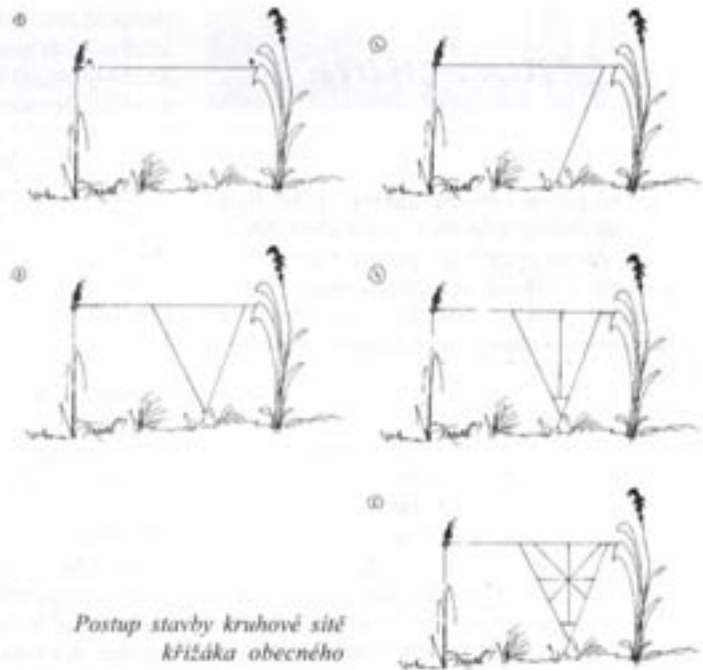
Křížáci se velice různí i ve tvaru a velikosti těla. Zadeček většiny z nich je spíše vejčitý. Zadeček křížáka čtyřskvrnného je zřetelně kulovitý a zadeček křížáka podkorního je naopak zploštělý. Některé druhy křížáků mají na předním okraji zadečku dva výrazné rohy, například teplomilný křížák dvouhrbý. V jehličnatých lesích žije křížák vířivý a ten má

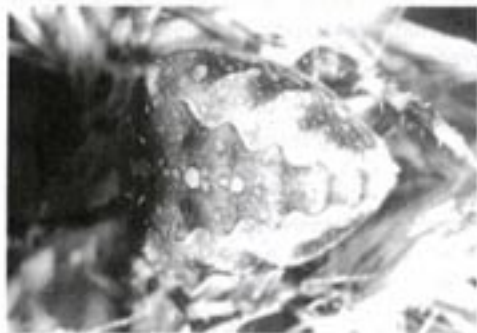
hřbetní stranu zadečku protaženu dozadu v dlouhý vyčnívající hrbol.

Mezi křížáky se vyskytují obří i trpasličí. Vždyť samičky křížáka pruhovaného nebo čtyřskvrnného mají tělo dlouhé 15 až 20 mm. Ale patří sem i druhy nepatrné. Např. křížák zelený měří 4-6 mm a

někteří samci z rodu *Theridiosoma* pouze okolo 1 mm. Rozměru pavouka odpovídá i rozměr jeho sítě. Zatímco velké druhy křížáků budují často ohromné sítě napnuté třeba i mezi stromy 4-5 m vzdálenými, drobné druhy křížáků budují sítě velice úsporné. Například křížák zelený postaví celou svou síť mezi okrají prohnutého dubového nebo javorového listu. Zcela výjimečnou síť buduje křížák pruhovaný. Ve středu jeho přízemní pavučiny se táhne tzv. stabilimentum. To jsou široké klikaté pásy hustě kladených vláken táhnoucí se středem pavučiny. Toto zařízení slouží pravděpodobně k zesílení sítě a tedy pro lov větších druhů hmyzu (viz foto). Až budete příště pozorovat křížáka sedícího ve své

Postup stavby kruhové sítě křížáka obecného

pavučině, všimněte si, že jeho kruhová pavučina není nikdy umístěna kolmo k zemi, ale že je mírně zešíkma. Křížák sedí vždy na spodní straně sítě. Činí tak proto, aby se v případě vlastního ohrožení mohl bleskově spustit k zemi na záchraném vlákně. Na přiloženém obrázku je znázorněn postup stavby kruhové sítě. První vodorovné vlákno vypouští křížák z bodu A a prodlužuje je tak dlouho, dokud vlákno nesené větrem nedosáhne jakéhokoli pevného bodu B.

Pavel Bezděčka

1.	1. Detail křížáka obecného
2.	2. Křížák pruhovaný na síti se stabilimentem
3.	3. Kruhová síť křížáka mramorového

Územní plán

Na první pohled může územní plán třeba právě vaší obce připomínat výtvar abstraktního malíře - velká "plachta", pokrytá barevnými skvrnami. A přitom se jedná o nejdůležitější dokument, který může jak starostovi, tak obyvatelům pomoci lépe organizovat život v obci.

Územní plán se skládá z několika částí. Nejlibivější - a pro laika často i nejspornější - je mapová část. Hlavní výkres představuje vlastně mapu obce, v níž jsou různými barvami vyznačeny všechny důležité informace. Patří k nim rozdělení území obce do jednotlivých zón, například obytné, výrobní, zóny služeb, rekreační. Pro každou zónu pak jsou formulována v textové části a často zjednodušeně i přímo v legendě výkresu jiná omezení. Tak se například v obytné zóně nesmí postavit hlučná provozovna nebo velkovýkonná drůbeže, ve výrobní zóně se naopak nepovolí rodinný domek.

Respektováním takovéto zonace lze předjet mnoha konfliktům. Zóny se nevymezují pouze tam, kde dnes už něco stojí, ale navrhuje se i jejich rozvoj. Tak může územní plán určit, ve které části obce se budou stavět nové domky. To může mít vliv i na budoucí cenu pozemků. Územní plán se zabývá i řešením dopravy a inženýrských sítí. Často je třeba navrhnout trasování silničního obchvatu, přípojky plynu, kanalizace a umístění čistírny odpadních vod.

K tomu všemu se v krajině i v obci nachází řada nejrůznějších omezení. Jsou to třeba stavby, af už liniové (elektrická vedení, silnice, železnice) nebo bodové (vodní zdroje, zemědělské farmy), které mají vytyčené ochranné pásmo. A v neposlední řadě jsou tu i chráněná území, územní systém ekologické stability, vodní toky a řada dalších limitů a omezení. Počítat se musí i se svažitostí terénu, ochranou zemědělského a lesního půdního fondu a s mnoha dalšími věcmi. Projektant, řešící územní plán jeho zpracování získat, zpracovat a skloubit kolem šesti tisíc

různých informací.

Často přehlíženou, ale asi nejdůležitější částí územního plánu je usnesení obecního zastupitelstva o jeho schválení. To totiž jednak dává celému územnímu plánu platnost (bez něj by byl skutečně jen pomalovaný kusem papíru), jednak také vymezuje ty části, které jsou závazné, a které jsou směrné. Jinými slovy říká, které záměry, navržené v územním plánu se realizovat musí, a které ne. Vymezuje rovněž veřejně prospěšné stavby, to jsou stavby, které obec ke svému rozvoji nutně potřebuje, a na které může - v případě krajní nouze - i vyvlastnit pozemky.

Je tedy jasné, že územní plán může obyvatelům obce ledačos přikázat, zakázat, nebo je jinak omezovat. Na druhé straně ale také může "uzákonit" jejich vlastní představy a požadavky na rozvoj obce. Jak je tedy zajištěno, aby občané obce mohli do územního plánu zasáhnout? Zpracování územního plánu je poměrně dlouhý a složitý proces, není výjimkou, že trvá i rok. Jak probíhá, si budete moci přečíst v dalším čísle.

Jana Hajduchová

O hliníku

Určitě ho znáte. Je to lehký, stříbřitý kov s chemickou značkou Al (aluminium). Je důležitý pro výrobu letadel, automobilů, elektroniky (je to také výborný vodič). A jak často se s ním setkáváme v běžném životě! Obaly od čokolád, víčka od jogurtů, plechovky od limonád ... to všechno je hliník.

Proč sbírat hliník?

Hliník se vyrábí z nerostné suroviny - bauxitu. Tento nerost se v naší republice nikde netěží a musíme jej dovážet nebo dovážet již hotový hliník. Při výrobě hliníku z bauxitu se spotřebuje obrovské množství energie. Pro výrobu 1 kg hliníku je třeba 20 kWh vynaložené energie. Navíc zde vzniká při zpracování 4 tun bauxitu 2 až 3 tuny jedovatého odpadu.

Dalším nebezpečím při výrobě hliníku jsou zplodiny obsahující fluór, který může způsobovat alergie a další nemoci lidí a zvířat. Velkou zátěží pro přírodu je i samotná doprava bauxitu.

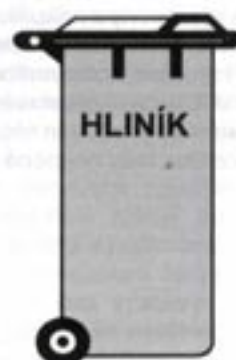
Je možné ušetřit až 90% energie nutné pro výrobu hliníku z bauxitu **recyklací**. A jak se sběrový hliník zpracovává? Recyklovaný hliník se ve formě granulí nebo prášku používá při výrobě oceli a slitin se železem. Nemusí se tak spotřebovávat primární hliník!

Co patří k hliníkovému odpadu?

- krycí víčka jogurtů, termixů
 - krycí víčka sklenic od jogurtů a mléka
 - vaničky od buchek a koláčů
 - hliníkové plechovky od nápojů (značky "Al", "alu")
 - obaly od čokolád, vánočních figurek
 - fólie ze sýrů (bez papírové nálepky)
 - tuhy od zubních past
 - hliníkové krabičky od krémů (Nivea apod.)
 - hliníkové uzávěry láhví (limo, alkohol)
 - spreje
 - rybí konzervy
- Všechno samozřejmě čisté.

Co nepatří do hliníkového odpadu?

- nehliníkové nápojové plechovky (snadno je poznáte magnetem)
- směsné obaly (tetrapakové krabice od džusů, sáčky od kávy, polévek, obaly od žvýkaček, másla, tuků....)

Začnete-li sbírat hliník, můžete ho odevzdat ve Veselí nad Moravou na VISu Bílé Karpaty, Bartolomějské nám. 47. Jestliže nasbíráte, třeba na škole větší množství (několik kilo), je možné pro žáky objednat výukový program či přednášku o odpadech, po kterém se hliník odveze.

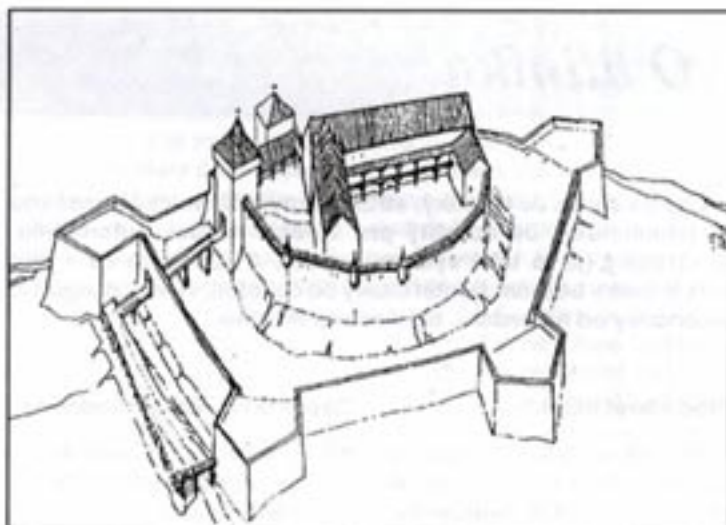
Josef Dufek
VIS Bílé Karpaty

Na základních školách ve Veselí nad Moravou proběhla ke Dni Země soutěž "Sběr hliníku" a za necelý měsíc bylo posbíráno celkem 55 kg hliníku! Vítěz soutěže - třída 5.C ze ZŠ Hutník dokázala posbírat téměř 8 kg. Celkový výsledek vidíte na fotografii.

Nový Světlov

Hrad Nový Světlov postavený vysoko nad městem Bojkovice je mezi hrady jihovýchodní Moravy zcela výjimečný z několika hledisek. Je to nejmladší hrad široko daleko, nikdy nebyl dobyt či vypálen, z obranného strohého hradu byl v průběhu času přestavěn na útulný romantický zámek a je obýván nepřetržitě od doby svého vzniku, tedy nejméně pět století.

Nový Světlov byl vystavěn bratry Ctiborem, Jaroslavem a Zbyňkem z Landštejna kolem roku 1480 a patří tedy k nejmladším hradům střední Evropy. Nový Světlov byl totiž vybudován jako náhrada za původní sídlo a centrum panství, hrad Starý Světlov. Ten stával na ostrožně jednoho z hlavních hřebenů Vizovické vrchoviny nad obcí Podhradím, asi tak na polovině cesty mezi Podhradím a Provodovem.

Hrad Nový Světlov nebyl nikdy dobyt cizími vojsky a nikdy jej nepostihla žádná ničivá pohroma. Výtečně opevněný hrad odolal i všem nástrahám a válečným útrapám 16. a 17. století, během nichž byla zplundrovaná většina jihovýchodní Moravy. Nový Světlov nabyl na významu zejména v 16. století, kdy po bitvě u Moháče (1526) vzrostla hrozba nájezdů tureckých vojsk. Mnohé architektonické prvky stavby dosvědčují, že původně pozdně gotický hrad byl v druhé polovině 16. století významně přestavěn a opevněn. Stalo se tak za Tetourů z Tetova, kteří však na přelomu století veškeré své moravské majetky rozprodali. V roce 1613 koupil hrad a celé panství Ferenc Sereny z Kis Serenu. Panství tenkrát představovalo nesmírné bohatství, jen považte. K hradu patřil dvůr, valcha, pivovar a obce

Bojkovice, Přečkovice, Záhorovice, Komňa, Bzová, Krhov, Pitín, Hostětín, Šanov, Kladná, Žlín, Pozlovice, Petruvka, Hrozenkov, Pradliska, Podhradí a Provodov. V 17. století prodělal Nový Světlov rozsáhlou barokní přestavbu, během níž postupně získával charakter zámku.

Současnou podobu zámku Nový Světlov má na svědomí velkopřemyslník Larisch-Mönnich. V letech 1846 až 1856 nechal přestavět celý objekt podle projektu vídeňského architekta Eduarda Kuschera. Výsledkem byl romantický zámek v tudorovském slohu. Je to jedna z nejzdařilejších staveb tohoto slohu na Moravě.

Budete-li mít náladu a čas na pěkný výlet, navštivte město Bojkovice a vyšlápněte si na vysokou ostrožnu nad řekou Olšavou. V zámeckém parku, kde jsou dochované prastaré duby a lípy, se na chvíli posadte a uvolněte uzdu své fantazii. Přeneste se na samý počátek 17. století, kdy se "bočkajovci shlukli jako

osové a sršňové pod Nový Světlov, vzít ho chtíce, ale ubozí lidé tam zavření bídě a těžce se bránili, nebo hned proti zámku maštale těžce s velkou prací zapáliti museli, a když již hořely z jednoho konce od zámku, tehdy nepřátelé vybravše nejlepší koně, zapálili také i z druhého konce.

Již pak pro prudkost ohně nepřátelé blízko přistoupiti nemohli, zavřeným znovu nebezpečí nastávalo, protože most se chytati počal, museli vyběhnouti a tak uprostřed ohně vodu vážit a most zalévat i s nemalým úsilím. I ti tehdy uprostřed meče a ohně moci Boží zachováni jsou".

Pavel Bezděčka

„Fauna jihovýchodní Moravy“

Rozhovor s Pavlem Bezděčkou, autorem výstavy instalované v hlavní budově Slováckého muzea v Uherském Hradišti.

Před dvěma lety jsi byl autorem velice zajímavé výstavy Příroda Uherskohradištska. Jakou výstavu jsi připravil pro tuto sezónu?

„Nová výstava je otevřena od února tohoto roku a má název Fauna jihovýchodní Moravy. Je věnována nejruznějším zvířátkům našeho regionu a na rozdíl od předchozí výstavy se týká území šesti okresů.“

Co čeká návštěvníky výstavy za překvapení?

„Překvapení? Snad jen překvapení nad tím, jaké množství exponátů se podařilo do expozice zařadit při zachování maximálně odborné i výtvarné úrovně. Smyslem výstavy není návštěvníka šokovat, ale poučit. Dát příležitost dětem a dalším zájemcům, aby si ověřili své přírodopisné znalosti a doplnili je. Několik stovek exponátů je uspořádáno do logických skupin podle zoologického systému. To dává přehled o pestrosti a va-

riabilitě každé zařazené skupiny živočichů. Navíc to poskytuje možnost srovnání příbuzných a podobných druhů.“

Můžeš to nějak rozvést?

„Tak třeba v jedné vitrině uvidíš všechny naše krkavcovité ptáky. Můžeš porovnat rozdíly mezi krkavcem, havranem, vránou, kavkou, sojkou a ořešníkem. V jiné vitrině uvidíš většinu našich dravců, v další všechny naše lasicovité šelmy nebo třeba všechny sýkory.“

A najdu tam všechny druhy naší fauny?

„Samozřejmě ne. To by představovalo tisíce položek. Rozhodně však uvidíš zástupce všech základních skupin živočichů našeho regionu s výjimkou živočichů preparačně náročných a mikroskopických.“

Jsou na výstavě i nějaké fotografie?

„Součástí výstavy je celá spousta fotografií a kreseb. Uvidíš nové barevné fotografie vzácných živočichů a detailů z jejich života. Uvidíš zde také velké barevné

fotografie biotopů a krajinných celků. Některé z těchto obrovských fotek jsi mohl vidět při minulé výstavě. Snímky Ladí Chvalkovského jsou však krásné jako obrazy a proto jsem neváhal je opět použít.“

Počátkem července zasáhla Uherské Hradiště ničivá povodeň. Zaplaveno a poškozeno bylo i Slovácké muzeum. Jaký je stav a osud té výstavy a můžeme ji vůbec ještě navštívit?

„Červencová povodeň opravdu značně poškodila nejvýznamnější budovy Slováckého muzea. Zejména Galerii, ale i hlavní budovu na náměstí Míru. Naštěstí se těsně před povodní podařilo evakuovat Faunu jihovýchodní Moravy do prvního patra budovy a proto byla před povodní uchráněna. Předpokládám, že v čase, kdy budou čtenáři Bílých Karpat číst tyto řádky, bude výstava opět na svém místě v malém sále v přízemí hlavní budovy. Otevřena by měla být až do února 1998.“

Děkuji za rozhovor.

Jan W. Jongepier

RECEPTY

Smetanová polévka

Do 1 litru vody dáme vařit 2 brambory nakrájené na kostky, 1 rozkrojené rajče, masox, 2 pepře a 2 kuličky nového kofení. V kelímku zakysané smetany rozmícháme 2 lžičce hladké mouky, a až brambory změkknou, vmícháme smetanu do polévky. Chvilku povaříme a nakonec do ní nastrojíme na tenké kolečka salátovou okurku. Již nevaříme,

necháme dojít pod pokličkou. Podle chuti přikyselíme. Podáváme s pečivem.

Přesnáky

250 g hladké mouky, 750 g uvařených a prolisovaných brambor, vejce a sůl zpracujeme na vále v těsto. Odkrajujeme bochánky a ty rozválíme na placky. Pečeme je na suché pánvi (dříve na suché plotně), potřeme máslem

nebo sádlem, švestkovými povidly a teplé stočíme. Pak sypeme mákem, případně cukrem, nebo jen potřeme lehce rozpuštěným tukem.

Božena Gajdová

O tom, proč larvy mravkolvů vyhrabávají jamky

Už před dávnými a dávnými časy se přebohatá hmyzí čeládka různila podle vzhledu i chování. Zvláštní skupinu tvořili křehcí hmyzové podobní motýlkům nebo vážkám se čtyřmi stejně velkými křídly. Jejich křídla měla výraznou žilnatinu podobnou síťce a proto jim dnes říkáme hmyz síťokřídlý. Dospělí síťokřídli vypadají neškodně, ale jejich larvy jsou štíhlé, chlupaté, hbité a nesmírně dravé. Jako lasice se neustále prodírají travinami nebo lesní opadankou a pomocí svých dlouhých kusadel loví jiný hmyz. Nejinak tomu bylo v těch dávných dobách také u mravkolvů. Skoro celý den a noc musely jejich larvy slídit po kořisti, aby se uživily. Ovšem až na Valounka.

Kdo to byl Valounek? Tuto poněkud posměšnou přezdívku dostal jeden mladičkový mravkolev, či vlastně larva mravkolva, od svých kamarádů. Valounek se totiž poněkud nevyvedl. Byl krátký a široký, podle lidských měřítek by se dokonce dalo říct, že byl tlustý. Podobal se malému valounku jaké ležely na březích lesního potůčku.

Valounek byl nejen malý a tlustý, ale také nesmírně líný. Většinu dne proležel a provzdychal. Rád se povaloval na vyhřáté zemi a ještě raději na horkém písku. Ležel si a snil o tučných plošticích a chutných mravencích, o celoročních prázdninách uprostřed vyhřátých písečných dun a prostě o všech těch příjemných věcech, po kterých

touží každý rozumný mravkolev. Teprve až nemohl hlady vydržet zív, vstal a vydal se loudavě na lov. Po pravdě řečeno ani tak moc nelovil. Na to byl opravdu líný. Zbaštil kdejaký zbytek co našel, mrtvou mouchu nebo třeba přišlápnutého mravence.

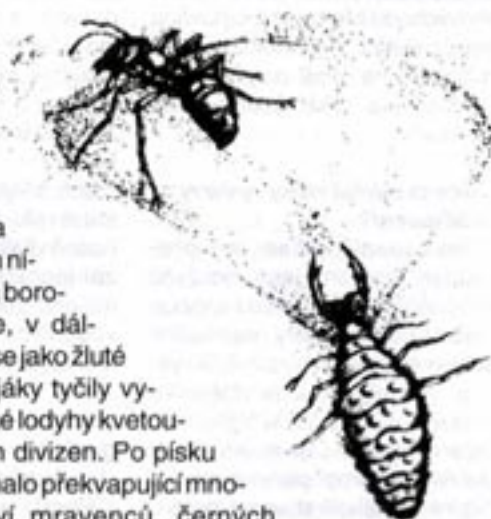
Jednou se při takové potulce dostal Valounek na neznámou lesní pěšinu. Byla to velice příjemná pěšina, rovná a pokrytá písečným prachem. Valounek se po ní vydal směrem odkud svítilo jeho zamilované Sluníčko. Netrvalo dlouho a okraje cesty se široce rozevřely a Valounek stál na kraji hotového ráje. Kam oko dohlédlo byl žlutý horký písek. Maličké písečné duny byly ozdobeny drobnými trsy tuhé modrošedé trávy. Mezi dunami stála

tu a tam nízká borovice, v dálce se jako žluté majáky tyčily vysoké lodyhy kvetoucích divizen. Po písku běhalo překvapující množství mravenců, černých broučků a všelijakých pavoučků.

„Mravkolví ráj!“ vykřikl radostně Valounek a třebaže unaven, vydal se na další průzkum. Neuběhl však ani k nejbližší borovici, když tu se pod ním zatřásla zem, nebe se zatmělo a Valounek se zřítíl do hluboké propasti. Ale nebojte se, nebylo to žádné zemětřesení. To jen kouzelník Futuro procházel vátými písky na jedné ze svých inspekčních cest a mimoděk šlápl těsně vedle nepatrného Valounka. Ten se pak skutálel do šlápoty, kterou v kyprém písku nechala Futurova bota.

„To je nadělení!“ vykřikl Valounek, sotva se z toho pádu trošku vzpamatoval. „Odtud se snad nikdy nevyhrabu. Ale co, hezky se tady dole opírá Sluníčko a nefouká tu. Na chvíli si tady schrupnu, ááááá..... tolik jsem dnes nacho.....“ ani nedomluvil a už spal.

Hezky si v té jamce vychrupoval a spal by tam snad celý den. Když v tom najednou „žuch!“, něco mu spadlo rovnou na hlavu. Valounek se

probudil a nevěřil vlastním očím. Na vzdálenost pouhých dvou tykadél se před ním válela nesmírně tlustá nymfa zelené plošnice, o které vždycky snil. Také nymfa se probrala a hned se dala před mravkolvem na útěk. Ale kde?! Písek se propadal pod jejími nožkami a nymfa neustále klouzala zpět k Valounkovi. Tomu stačilo jen rozevřít kusadla a ulovit tak nejtučnější kořist ve svém životě. Když doobědval natáhl se celý vysmátý do horkého písku, aby si užil polední siesty. Než však stačil přimhouřit oči ozvalo se shora „šššššššššš“ a do jamky sjela hotová lavina písečných zmiček. Uprostřed laviny se zmiřil překvapený mravenec. Ulovit jej, byla pro Valounka otázka rodové cti. Nebyl to snadný boj, ale Valounek přeci jen zvítězil. Během boje se ukázalo jak nesmírnou výhodou je jeho široké tělo. Zatímco mravenec se neustále propadal, ba přímo potápěl v písku, Valounek se mohl dokonale zapřít a využít své síly i váhy.

Než skončil den, ulovil Valounek ve své písečné pasti ještě dva brouky a dalšího mravence.

Večer už věděl s jistotou, že se zatoulal do skutečného mravkolviho ráje. A hlavně už pochopil, jakou výhodu může poskytovat obyčejná jamka v sypkém písku. Po krátkém čase se Valounek naučil sám dělat trychtýřovité jamky v písku pomocí svých dlouhých kusadel. Od té doby mu nic nechybělo. Celé dny trávil ve vyhřátém písku na dně své jamky a potrava mu padala sama až k puse. A protože to byl správný mravkolev a věděl co se patří, vydal se jednou na výlet zpět do rodného lesa a všem mravkolvům co potkal vyprávěl o nalezeném ráji. Mnozí mu nevěřili, ale někteří se přeci jen nechali zlákat a vydali se s Valounkem do jeho Země zaslíbené. Od těch dob jsou larvy některých mravkolvů tlusté a široké, žijí na píscích a sypkých půdách, v nichž hloubí své trychtýřovité pasti. Larvy jiných mravkolvů žijí dál postaru. Z této pohádky vyplývá, že někdy lenost a náhoda, spojí-li se, mohou být cestou k dosažení ráje. Ale nespolehejte na to.

Pavel Bezděčka

TIP NA VÝLET

Bylnice, železniční stanice 300 m - Pláňava 598 m (1 hod.) - Javorník 783 m (2 3/4)

Turistická značka: modrá

Charakteristika

Středně náročná přístupová trasa z údolí Vlárky (železniční trať Trenčianská Teplá - Bmo) na hlavní hřeben Bílých Karpat

Popis trasy

Přístupová trasa na hlavní hřeben Bílých Karpat z údolí řeky Vlárky vede převážně po nížině a lesní cestou se zajímavými výhledy jednak do Vlárského průsmyku, ale i na Strážovské vrchy, pásmo Holého vrchu a Vršatce.

Cesta vede od turistické orientace na železniční stanici Bylnice na silnici I/57. Z ní odbočuje Pilařskou ulicí ke dřevařskému závodu a za ním lávkou (momentálně strženou povodněmi) přes řeku Vlárku po nížině cestou mírným stoupáním k lesu. Trasa pokračuje loukami mezi lesy

se soliterními stromy (dub, lípa) k turistické orientaci na vrchu Pláňava 598 m. Zde se napojuje na červenou značku ze Sv. Štěpána a pokračuje okolo zemědělských objektů nad obydlenými samotami na asfaltovou cestu až k rozcestí pod Javorníkem v trati "Přileť". Zde je odbočka doleva a lesní úvozová cesta zahalená do moře bučin nás přivede na moravsko-slovenskou hranici a zalesněný vrchol Javorníku 783 m.

Upozornění

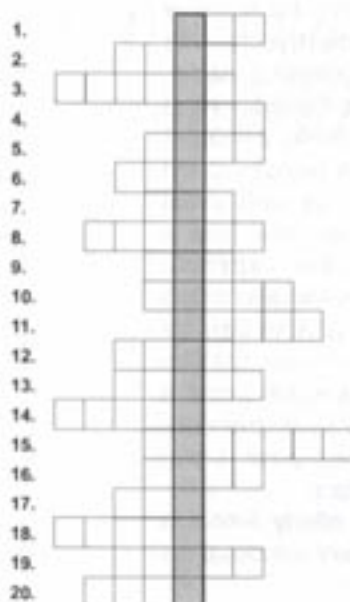
Trasa vede v těsné blízkosti Přírodní rezervace Lazy a její převážná část je situovaná do 1. zóny odstupňované ochrany přírody. S ohledem na mimořádné přírodní hodnoty území je ne-

zbytně nutné dodržovat vyznačenou trasu a návštěvní řád CHKO Bílé Karpaty.

Antonín Kostka

A. Tajenka ...,skrývá pravdivé čínské přísloví.

1. Nejlepší přítel člověka
2. Tělní povrch ptáků
3. Domácí i divoce žijící hlodavec
4. Klepetáč
5. Bodavý hmyz
6. Včelí produkt
7. Strom s žaludy
8. Nadzemní část bylin
9. Souvislý porost dřevin
10. Psí parazit
11. Africký kopytník
12. Jeden z javorů
13. Zpívající ptáci
14. Hříb a žampión jsou...
15. Jarní rostlina (kvetě bíle)
16. Usušená tráva
17. Pták na dlouhých nohách
18. Houba rostoucí na stromě
19. Dravá ryba
20. Psí pochoutka

B. Jistě jste chytré hlavičky a dokážete vyhledat z těchto písmen názvy zvířat a rostlin.

AKOSKN
STRUHP
RETINAKOP
LERO
CHOUTBLA
CHAMOU
LUBHO
KEŽEJ

C. Napiš, z kterých stromů jsou tyto listy a vyber ty, které se původně vyskytují v Bílých Karpatech.

Odpovědi z minulého čísla:
V tajence dopřehovačky jste měli najít **pantoflíček**.
Odpověď z osmisměrky: **je to dvakrát tolik!**

Ve dnech 11.- 17. srpna se ve Veselí nad Moravou uskutečnilo národní kolo (již 25. ročník) přírodovědné soutěže Zelená Stezka - Zlatý list. Ve čtvrtém čísle časopisu přineseme bližší informace. Zde však chceme poděkovat sponzorům, kteří přispěli na organizaci či poskytli ceny pro dětské kolektivy.

CSAD
HODONÍN a.s.

KNIHKUPECTVÍ
Věra Kouřilová

Comp REX

REPRO
Ludmila Dufková

CYKLOSPORT
AUTHORIZED DEALER
OLPRAN
Josef BRABLEC

ES
ČESKÁ SPOŘITELNA a.s.

PRVNÍ DŘEVÁŘSKÁ
a.s.

SP TELECOM

RAVELI s.r.o.

Autocentrum Strážnice s.r.o.

Na titulní stránce je krajina v okolí Maděrovce v k. ú. Bylnice. Na zadní straně obálky je břečťan popínavý na kůře buku v PR Sidonie. Foto A. Kostka.

Bílé Karpaty - Časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty v Uherském Hradišti a Základní organizace ČSOP Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou ve spolupráci se Správou CHKO Bílé Karpaty.

Vydávání tohoto časopisu je finančně podporováno dotací Ministerstva životního prostředí ČR.

Kontaktní adresy: Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty ZO ČSOP Bílé Karpaty
Palackého nám. 293 Bartolomějské nám. 47
686 01 Uherské Hradiště 698 01 Veselí nad Moravou
tel., fax: 0632 / 55 16 37 tel., fax: 0631 / 32 25 45, 32 47 92
e-mail: stuz.bk@brn.pvtnet.cz e-mail: csop@es-servis.cz

Redakce: Pavel Bezděčka, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Antonín Kostka, Vlasta Ondrová, Jiří Pšurný.

Autoři fotografií: Antonín Kostka (přední a zadní strana obálky, str. 10), J. W. Jongepier (str. 2, 3, 4, 5, 6, 7), Josef Dufek (str. 8, 9, 13, 19), Pavel Bezděčka (str. 4, 16, 17), Miroslav Janík (str. 5, 9), archiv

Autoři kreseb: Pavel Bezděčka (str. 17), Josef Dufek (str. 8, 19), archiv

Kontakt: Jana Hajduchová, tel. 0632 / 55 16 37, Jan W. Jongepier, tel. 0631 / 32 25 45

3. číslo ročníku 1997 vychází v září 1997.

Reg. č. 7428, ISSN 1211 - 3638, Ročník II, číslo 3, náklad 1500 ks, cena 9,- Kč.

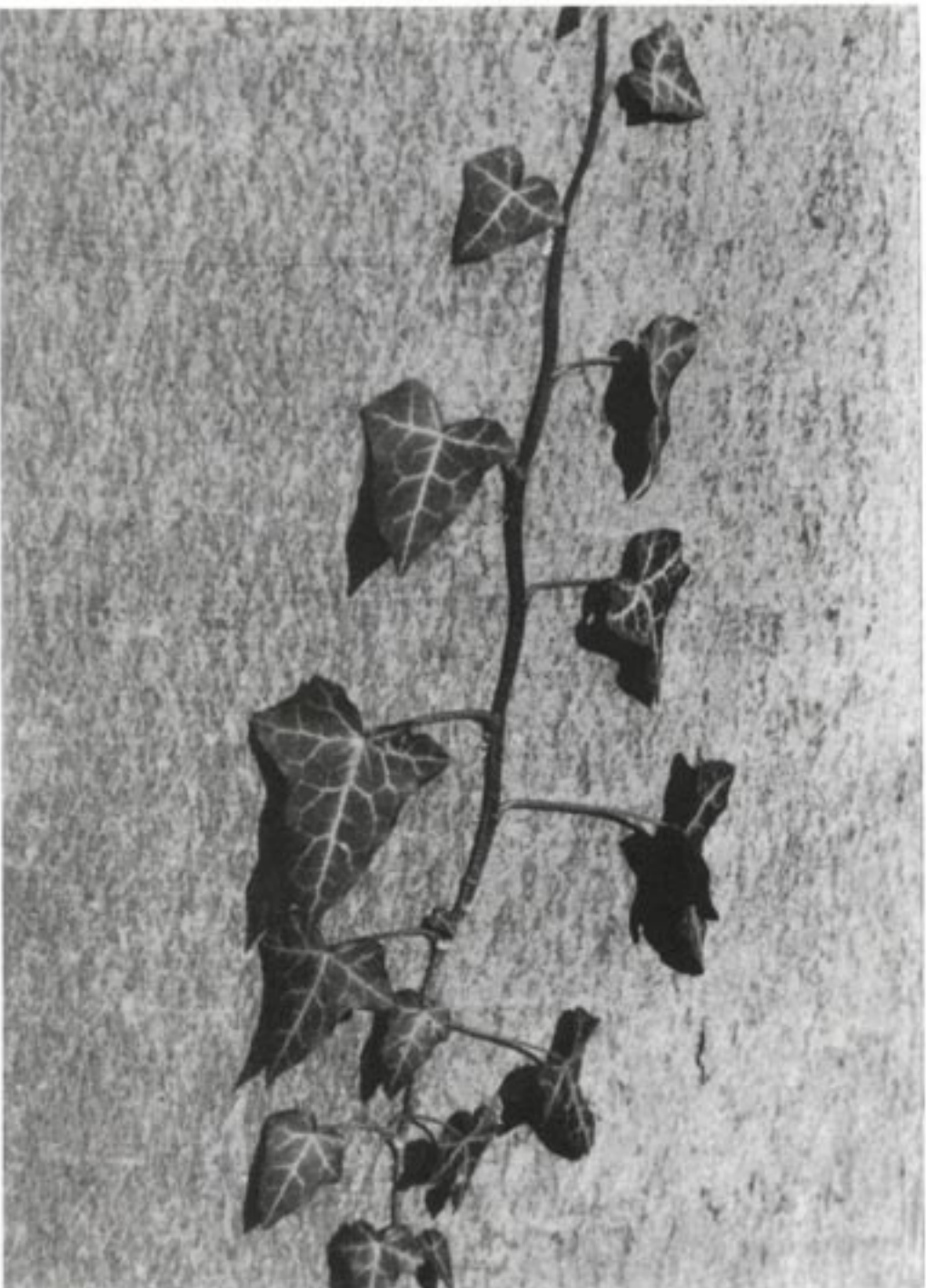
Tisk: ALDIPRESS Veselí nad Moravou

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s. p. OZJM, Ředitelství v Brně č. j. P/2-1007/96 ze dne 6. 3. 1996.

Kdo nedbá malých věcí, tomu ujdou velké. (Becher, německý básník)

Podávání novinových zásilek povoleno
JmR ČP č.j.P/2-1007/96 ze dne 6. 3. 1996
Výplatné hrazeno převodem.

Společnost pro trvale udržitelný život
Regionální pobočka Bílé Karpaty
Palackého nám. 293
686 01 Uherské Hradiště

cena 9,- Kč